БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 35 (6470)
ФЕВРАЛИИН 18
СРЕДА
1953 он

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн.

«Хүдөө ажахын бүхы культурануудай ургасые дээшэлүүлгэ ниитын малай ашаг шэмэ үгэлгые нилээд дээшэлүүлхэтэйгээ хамта тэрэнэй тоо толгойе саашадань олошоруулга, колхозуудай ниитын ажахые улам бэхижүүлхэ ба хүгжөөхэ зэргээр, хүдөө ажахыда түрүү техникэ ба агрокультура нэбтэрүүлжэ, совхозуудай болон МТС-үүдэй хүдэлмэрийе һайжаруулха зэргээр газартаряалангай ба малажалай валовой болон товарна продукциие дээшэлүүлгэ хадаа саашадаашье хүдөө ажахын гол шухала зорилго зангаараа үлэнэ».

1951—1955 онуудта СССР-ые хүгжөөхэ табадахи табанжэлэй түсэб тушаа партиин XIX съездын директивэнүүдһээ.

ПОЛИТИЧЕСКЭ ҺЭРЭМЖЭЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ, АЛМАЙ ҺҮЛЭР ЯБАДАЛ ГАРГАЛГЫЕ БОЛЮУЛХА

Манай орондо коммунизм байгуулха асари ехэ зорилгые Ленин—Сталинай партиин хүтэлбэрэар шиидхэжэ байһан советскэ арад Эхэ оронойнгоо экономико болон культурые бэхижүүлхэ хэрэгтэ үдэрһөө үдэртэ, жэлһээ жэлдэ шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлана.

Советскэ Союзай амжалтанууд хүн түрэлтэнэй хорото дайсадые—дэлхэйн империалистнуудые улам галзууруулна. Манай орондо коммунизм байгуулха, арадай демократиин оронуудта социализм байгуулха хэрэгтэ һаад ушаруулха гэжэ империалистическэ реакци али болохоор эрмэлзэнэ.

Советскэ Союзда ба арадай демократиин оронуудта эсэргүү тэмсэлдээ империалистнууд ямаршье арга зэбсэг хэрэглэхэһээ гайханагүй. Тэдэнэр агрессивнэ блогуудые байгуулна, провокаци эмхидхэнэ, тагнуулшад болон һүйдхэлшэдые хүлһэлхэ хэрэгтэ, манай Эхэ орондо эсэргүү һүйдхэлэй ажал-ябуулга эмхидхэлгэдэ хэдэн зуун миллион доллар гаргашална.

Империалистическэ арьяатад Советскэ Союзда эсэргүү һүйдхэлэй хүдэлмэри ябуулхадаа бута сохигдоһон антисоветскэ группануудай үлэгдэлые, моральна талаараа забхайрһан хүнүүдые, капиталистическэ идеологиин ба моралиин үлэгдэлнүүдһээ зайсаагүй хүнүүдые, тэрэшэлэн буржуазна национализмын үзэл баримталдаг нюурнуудые тэрээндэ хэрэглэхые эрмэлзэдэг байна.

Хорото эмнэлгэ хэжэ, Советскэ Союзай эдэбхитэй ажал-ябуулагшадай эми наһые богонидхохо зорилго урдаа табиһан профессорнүүд—врачуудай багаар далдалагдаһан бузар муухай тагнуулшад ба алууршадай бүлэгые элишэлһэн ябадал энээниие гэршэлжэ үгэнэ.

Американо-английска империалистнуудай, тэдэнэй агентурын хорото муухай һанаашалгануудта сохилто болгон советскэ хүнүүд политическэ һэрэмжэеэ дээшэлүүлнэ. Далда нюусаар ябуулга гэжэ, советскэ хүнүүдые гэнэдхээжэ, тэдэнние хорлохоёо һэдэдэг туладань бидэнэр һэрэмжэ ехэтэй байха, партийна болон гүрэнэй журам эбдэгшэдтэй, алмай һүлэр ба оһол назагай ябадал гаргагшадтай эбсэшэгүй тэмсэл хэхэ ёһотойбди.

Дайсад—хариин тагнуулай агентнуудшье гү, али социалистическэ зөөри хулгайлагшадшье—политическэ һэрэмжын мохоорһон газарта лэ, һанаа амар ба оһол назагай ябадал гаргаһан газарта лэ өөһэдынгөө гэмтэ хэрэг хэжэ шададаг байна.

Кадрнуудые зүбөөр шэлэн оложо хубаарилан табиха хэрэгтэ оһол назагай ба һанаа амар, алмай һүлэр ябадал гаргадаг ушар үшөө манайда зайсуулагдаагүй байна.

Л. М. Андрущук гэгшэ һаяхан арадай суудээр суудлэгдэһэн байна. Тэрэ хэн гээшэб? МВД-гэй Улан-Удэ городтохи хүүгэдэй приемнигой начальник байһанаа тэрэ хадаа 1950 оной декабрьда хүдэлмэриһөө гаргагдаһан байгаа. Тус приемнигой начальник байхадаа тэрэ болбол финансова журам эбдэдэг, гүрэнэй зөөри үрэдэг байгаа. Хүүгэдые хүмүүжүүлхын орондо Андрущук болбол антипедагогическа арга хэрэглэн, үхибүүдые «штрафной комнатодо» хаадаг байба.

Үшөө гурба һарашье үнгэрөөгүй байхада этигэлгүй «хүмүүжүүлэгшэ», социалистическэ зөөри үригшэ Андрущук тэгшые республикын Гэгээрэлэй министерство бүри дээгүүр тушаалда томилһон байха юм. Крупскаягай нэрэмжэтэ Зэнграйн хүүгэдэй байшангые хүтэлбэрилхэ хэрэг тэрээндэ даалгагдаһан байгаа. Хоёр жэл соо директороор хүдэлмэрилхэ зуураа, Андрущук гэдэг хүүгэдэй байшангай хүдэлмэриие задагайруулан унагааһан, 9 мянган түхэриг гүрэнэй мүнгэ ба бусад зөөри үриһэн байна. Гэмтэ ябадалаа далдалхын тулада Андрущук хадаа өөрынгөө үгэһөө гарахагүй хүнүүдээр бэеэ тойруулаад, тэдэндэ дээгүүр салин хүлһэ хуули бусаар түлэдэг байгаа. Тэрэнэй хара хэрэгые элишэлхые һэдэһэн үнэн сэхэ хүмүүжүүлэгшэд хүдэлмэриһөө гаргагдадаг байһан юм.

Андрущук тухай республикын Гэгээрэлэй министерствын хүтэлбэрилэгшэд мэдэжэ байгаад, тэрэниие хүдэлмэридэ абаһан байха юм. Тиигэжэ болошогүй оһол назагай ябадал гаргаһан байна. Гадна, тэдэнэр хүүгэдэй байшанда Андрущугай хэжэ байһан «ажал-ябуулга тухай» ороһон сигналнууд дээрэһээ мэдэһэн байха юм. Зүгөөр эдэ гомодолнууд ба сигналнуудта хойрог нобшоор хандажа, тэдээн тушаа ямаршье хэмжээ абаагүй.

Ондоо жэшээ абажа үзэе. Партиин Баунтын айком П. И. Франчук гэдэгые правительственна шан хуули бусаар абаһанай, партийна журам эбдэһэнэй түлөө партиин гэшүүнэй кандидатһаа 1948 ондо гаргаһан байха юм. Франчук тэрэ жэлдээ Байкало-Кударын аймаг ерэһэн байгаа. Аймагай хүтэлбэрилэгшэд тэрэнэй урдын ябадалые шалгажа үзэнгүйгөөр, Франчугай худал үгэнүүдтэ этигээд, партиин зэргэдэ дахин шургаха ябадалдань туһалһан байна. Франчук партиин зэргэдэ ороходоо урда тээнь партиһаа гаргагдаһанаа нюуһан байгаа. Теэд тэрэниие пропаганда ба агитациин таһагые даагшын орлогшоор КПСС-эй айкомой аппарадта хүдэлмэридэ абахадаа партиин айкомой хүдэлмэрилэгшэд алмай һүлэр ябадал гаргаһан байна.

Алмай һүлэр ба оһол назагай ябадал гаргаһан иимэ жэшээнүүдые олоор тооложо болохо байна.

Зорилго юуб гэхэдэ, алмай һүлэр ябадал гаргаха, һэрэмжэеэ мохооруулха ябадалые манай дундаһаа зайсуулха хэрэгтэй. Алмай һүлэр, оһол назагай ябадал ямараар-шье гараһан, нюуса документнүүдые һаланаар хадагалһан, кадрнуудые шэлэн олохо ба зүбөөр хубаарилан табилгада политическэ һэрэмжэеэ мохооруулһан, моральна талаараа забхайрһан баримтануудтай эбсэһэн ябадалые өөһэдынгөө хорото ябуулгануудта дайсадай хэрэглэжэ болохо байһые хододоо һанажа ябаха хэрэгтэй.

Алмай һүлэр ба оһол назагай ябадалтай тэмсэхэдэ шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ хүсэтэ зэбсэг боложо үгэнэ. Тэрэ хадаа советскэ хүнүүдэй һэрэмжые дээшэлүүлнэ, дутуунуудые элирүүлжэ, тэдэниие усадхаха ябадалда туһална. Ажалшадай гомодолнууд ба сигналнуудта хаһа саг соонь анхаралтайгаар хандажа, хэмжээ абаха хэрэгтэй. Ажалшадай гомодолнуудые хаража үзэлгэдэ хойрог нобшоор хандалга политическэ һэрэмжэеэ һуларуулһан ябадал болоно.

Манай кадрнуудые Коммунистическэ партиин теори ба түүхээр, общественнэ хүгжэлтын ба политическэ тэмсэлэй хуули ёһонуудаар зэбсэглэн, тэрэниие идейнээр хүмүүжүүлхэ гээшэ политическэ һэрэмжые дээшэлүүлгэдэ ехэ удхашанартай байна.

Манай кадрнуудай марксистско-ленинскэ бэлэдхэлые дээшэлүүлхэ, ажалшадай дунда идеологическа хүдэлмэри шангадхаха гээшэ партийна организацинуудай зорилго болоно. Зориг бадаруулагша советскэ патриотизмын үзэлөөр, өөрынгөө социалистическэ Эхэ орондо, Ленин—Сталинай партиин хэрэгтэ хизаарлашагүй үнэн сэхээр, манай хүдэлмэриин дутуунуудтай эбсэшэгүйгөөр, партиин ба гүрэнэй хүдэлмэриин ямаршье участогта ажаллахадаа политическэ үндэр дээдэ һэрэмжэтэй байхаар советскэ хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөнэй заседаниин зал соо.

Трибуна дээрэ КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой секретарь нүхэр А. У. Хахалов элидхэл хэжэ байна.

А. Мантаевай фото.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ РЕСПУБЛИКАНСКА ЗҮБЛӨӨН

Февралиин 16-да ба 17-до хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй республиканска зүблөөн үргэлжэлөө.

«Хүдөө ажахын жэлэй дүнгүүд, 1953 ондо колхозууд болон МТС-үүдэй зорилгонууд тухай» **А. У. Хахаловай** элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэн болоо.

Кударын аймагай Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозой садовод нүхэр **Пепеляев** үгэ хэлэхэ зуураа сад тарилгада ёһото анхарал хандуулха тухай тэмдэглээ. Суулгын МТС-эй директор нүхэр **Цыренов** 1952 оной тракторна хүдэлмэриин дүн тухай хэлээд, малажалые хүгжөөлгэдэ үшөө бага анхарал табигдана гэбэ.

Зэдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Балданов** малажалай ба тэжээл бэлэдхэлэй хүдэлмэринүүдые үргэнөөр механизацилһанай ашаар малажалые улам дэбжүүлхэ ёһотойбди гэжэ хэлэбэ. Мүн зоотехническэ заабариин ёһоор малай байрануудые барилга эрхилхэ шухала гэжэ нүхэр Балданов тэмдэглэбэ. Тарбагатайн аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Иванов** томодхогдоһон ажахые зүбөөр хүтэлбэрилхэ, ажалай журам һайжаруулха тухай тогтоон хэлээ. Иволгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна фермые даагша нүхэр **Шунков** малажалые амжалтатайгаар хүгжөөхын тулада малые шэнэ аргаар харууһалдаг болохо, тиихын тулада тугалнуудые эхэһээнь таһалжа, түлигдэдэггүй байрада түлжүүлхэ арга үргэнөөр хэрэглэхэ шухала гэжэ хэлэбэ. Өөрынгөө ажахыда энэ арга хэрэглэһэн тухайгаа нүхэр Шунков хэлээ.

Маленковой нэрэмжэтэ томодхогдоһон колхозой (Сэлэнгэ) түрүүлэгшэ нүхэр **Муикожапов** 1952 ондо артелиингээ туйлаһан амжалта харуулаад, тэжээлэй база байгуулха хэрэгтэ МТС ехэ үүргэтэй, теэд манай Сүхын МТС сабшалангай мелиоративна хүдэлмэри ябуулха машинануудгүй гэбэ.

—Манай сабшалан ба бэлшээри малажал, илангаяа нарин ноһотой хони үсхэбэрилгэдэ ехэ таарамжатай,—гэжэ «Үнэн» колхозой (Мухаршэбэр) түрүүлэгшэ нүхэр **Мижитов** хэлэбэ. Тиимэһээ республикын Хүдөө ажахын министерство колхоз бүхэнэй экономикотой гүнзэгыгөөр танилсажа, ажахыень зүбөөр хүгжөөхэ шэглэл үгэхэ ёһотой. Колхозуудта автомашинанууд бии гээшэ. Теэд тэдээндэ запасной частьнууд байдаггүй, олохоншье бэрхэтэй гэжэ нүхэр Мижитов саашадаа хэлэбэ.

Мухаршэбэрэй аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын таһагай главна агроном нүхэр **Якунин** газартаряалангай культурые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд тухай хэлэһэн байна. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай эндэ намарай хара таряа тарилгые тоохогүй ябадал гарадаг. Гэхэ зуура, энэ хадаа эгээл ургаса ехэтэй культура юм. Һүүлэй 13 жэлэй турша соо хабарай хара таряанда орходоо намарай хара таряан һайн ургаса үгэжэ байна. Олон колхозууд энэ тарилгые орой хэдэг байгаа. Гэбэшье, энэ тарилгые нёдондо хаагдаһан үрһөөр июлиин 20—25-һаа августын 10 болотор хэхэ зэргэтэй гэжэ нүхэр Якунин тэмдэглэбэ.

Республикын суута луговод нүхэр **Санжанов** (Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхоз) малажалда тэжээлэй бата бэхи база байгуулха асуудал тухай хэлэбэ. Тэжээлэй база байгуулха асуудал манай республикада шиидхэгдээгүй хэрэг байһаар. Тиимэһээ энэ асуудалда ниитын анхарал хандуулжа, бултадаа оролдохо зэргэтэйбди. Тэжээл бэлэдхэлэй хүдэлмэриие механизацилха тухай нёдондошье хэлээ һэм, мүнөөшье хэлэнэб. Бидэнэр, луговодууд, гартаа хүрзэнүүдые баряад лэ ажалланабди. Энэ хүдэлмэриие механизацилха тухай би эрилтэ хэхэ байнаб. Малажалда тэжээлэй база байгуулхын тулада бидэнэр бүхы шадалаараа оролдохобди. Манай колхозой тэжээл бэлэдхэлэй бригада табанжэлэй эсэстэ 100 гектар газарай га бүриһөө 30 центнер үбһэ абадаг болохо уялга абаад, энэ хэрэгые улам һайжаруулхыень бүхы луговодуудые уринаб гэжэ нүхэр Санжанов мэдүүлбэ.

Кабанскын аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын таһагай главна агроном нүхэр **Квасников**, Курумканай аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Будаев**, Хэжэнгын аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын таһагые даагша нүхэр **Житихин** болон бусад газартаряаланда ногоо тарилгата севооборот бии болгохо тухай, энэ хэрэгтэ республикын Хүдөө ажахын министерствын, тэрэнэй таряанажалай управлениин (начальнигынь нүхэр Соломинский) зүгһөө анхарал табидадаггүй тэжэ хэлэбэ.

Цагаан-Усанай МТС-эй комбайнер **Плюснин**, Кяхтын МТС-эй главна агроном нүхэр **Нимаев**, Ториин аймагай «Заветы Ильича» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Бадмаев**, Иволгын аймагай «Улаан-Оронго» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Цыренжапов**, Байкало-Кударын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Сычев**, Иволгын аймагай «3-я пятилетка» колхозой гахайшан нүхэр **Фомин**, Үшөөтэйн МТС-эй директор нүхэр **Петинов**, Түнхэнэй аймагай «Путь Ленина» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Ускеев**, Закаменай аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын таһагай главна агроном нүхэр **Бимбаев**, зооветинститудай директорэй орлогшо нүхэр **Балков**, Закаменай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Цыбиков** ба бусад үгэ хэлэбэд.

Республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ **Д. Ц. Цыремпилон** дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

1952 он соо амжалта туйлаһан түрүү колхозууд, МТС-үүд, аймагуудта КПСС-эй обкомой, Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан тугуудые мүнгэн шангуултайгаар барюулха тухай тогтоолые республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Д. Ц. Цыремпилон соносхобо. Хүдөө ажахын үнгэрэгшэ жэлые һайнаар үнгэргэһэнэйнь түлөө Мухаршэбэрэй, Тарбагатайн аймагуудта, Түнхэнэй МТС-тэ Улаан тугууд барюулагдаба. Малажалай талаар амжалта туйлаһан Кировэй нэрэмжэтэ (Яруна), Молотовой, Тельманэй нэрэмжэтэ (Сэлэнгэ), Ленинэй нэрэмжэтэ (Мухаршэбэр), XVIII партсъездын нэрэмжэтэ (Сэлэнгэ) колхозуудта Улаан тугууд барюулагдаба. Таряанажалай талаар амжалта туйлаһан Сталинай нэрэмжэтэ (Бичура), Маленковой нэрэмжэтэ (Сэлэнгэ), Ленинэй, Молотовой нэрэмжэтэ (Мухаршэбэр), «8-ое Марта» (Иволга) колхозуудта Улаан тугууд барюулагдаба. Малажалые хүгжөөхэ талаар Ленинэй нэрэмжэтэ (Түнхэн), «Коммунизм» (Кабанск), Сталинай, Кировэй нэрэмжэтэ (Хори), «Коммунизм» (Иволга), Молотовой нэрэмжэтэ (Тори) колхозуудай һайн хүдэлмэриие тэмдэглэхэ гэжэ тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Бурят-Монголой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө агууехэ Сталинда бэшэг республиканска зүблөөндэ хабаадагшад угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр баталан абаба.

Коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй Сталинска блогой кандидадууд

Суута бригадир Клавдия Сажина

1943 он. Улан-Удын мяха-консервын комбинадай кадрнуудые эрхилхэ таһагта залуухан басаган орожо ерээд:

—Би фабрично-заводской һургуулида һуража, али нэгэн мэргэжэл олохые хүсэнэб,—гэжэ мэдүүлбэ. Тэрэнэй үбсүүн дээрэ комсомольско значок харагдана.

—Ленинско-сталинска комсомолдо хэзээ ороо һэмши,—гэжэ тус таһагай начальник һонирхобо. 1940 ондо комсомолдо ороод, тэрээнһээ хойшо Галуута-Нуурай рудоуправлениин шахтануудта ажаллаһан байба.

Клава фабрично-заводской һургуулида абтажа, ехэ оролдосотойгоор һураад, тэрэнээ эрхим сэгнэлтэтэйгээр дүүргэһэн байна. Тэрээнһээ хойшо мяханай комбинадта хүдэлмэрилнэ. Мүнөө Клава эрхим мастернуудай нэгэн болонхой.

Комбинадай Хүндэлэлэй доскада тэрэнэй нэрэ ходо бэшэгдэнэ.

Нэгэтэ цехын начальник нүхэр Юращик гэгшэ Клавдия Андреевнае кабинедтээ дуудаад, иигэжэ хэлэбэ: өөрынгөө бригадые хүтэлбэрилхэ уялга шамда даалгаха гэжэ шиидэбди.

Бригадираар томилогдоһон Клавдия Андреевна шадамар эмхидхэлшэ байба. Тэрэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа, өөрынгөө бригадые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргажа шадаба. Тус бригада үнгэрэгшэ жэлдэ 18 жэлэй нормо дүүргэжэ, социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлээ. Нүхэр Сажинагай бригада комбинат соогоо суутай болонхой.

Тус бригадын гэшүүд өөрынгөө бригадирые Улан-Удын городской Соведэй депутадта кандидадаар омогорхолтойгоор дэбжүүлжэ, арад зонойнгоо аша туһада Клавдия Андреевна Сажинагай саашадаашье һайнаар хүдэлмэрилхэ байһандань найдаһан байха юм.

Н. Святогор.

Ургажа ябаһан хүдэлмэрилэгшэ

Николай Васильевич Бутуханов Кабанскын аймагай Корсаково тосхоной үгытэй таряашанай бүлэдэ 1924 ондо түрэһэн юм. 1942 ондо дунда һургуули дүүргэһэнэй һүүлээр Советскэ Армида алба хэхээр мордоһон байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хатуу шанга тулалдаануудай ябажа байхада, 1943 ондо Советскэ Армиин солдат Н. В. Бутуханов ленинско-сталинска комсомолой гэшүүн боложо ороо һэн. Тэрэ хадаа Баруун, 2-дохи Белорусска фронтнуудта ябажа, гитлеровскэ булимтарагшадһаа түрэл ороноо сүлөөлхэ хатуу шанга байлдаануудта хабаадаһан байна. Эсэгэ ороноо эрэлхэг зоригтойгоор хамгаалһанайнгаа түлөө Николай Васильевич «Шэн габьяагай түлөө» ба бусад хэдэн медальнуудаар шагнагданхай. Н. В. Бутуханов Советскэ Армиин зэргэһээ табигдажа, өөрынгөө түрэл нютагта бусажа ерээд, «Коминтерн» колхоздоо хүдэлмэрилһэн юм. Тэндэ хүдэлмэрилжэ байхадаа Николай Васильевич колхозой залуушуулай дунда ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байгаа.

Владивосток городтохи хизаарай партийна һургуулиин комсомольско отделенидэ 1947 ондо тэрэ эльгээгдэһэн юм. Тэндэ һуража байхадаа Николай Васильевич Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин гэшүүн болоо һэн. 1949 оной сентябрьда Николай Васильевич хизаарай партийна һургуулиие дүүргэжэ ерээд, ВЛКСМ-эй Закаменай айкомой 1-дэхи секретаряар һунгагдаһан байгаа.

Тэрэ хадаа аймагай комсомолецуудые ба залуушуулые Эхэ ороондоо үнэн сэхээр, коммунистическээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн анхарал оролдолго гаргадаг байгаа. Нүхэр Бутуханов ВЛКСМ-эй Улан-Удын горкомой хоёрдохи секретаряар 1951 ондо һунгагдаад ажаллажа байхадаа, дүй дүршэлтэй, шадабаритай хүдэлмэрилэгшэ байһанаа харуулаа. 1952 оной эхиндэ Николай Васильевич Советскэ Армиин политсоставые бэлэдхэхэ курсада эльгээгдээ һэн. Тэрэниие дүүргээд, подразделениин комсоргоор хүдэлмэрилөө. 1952 оной август һарада ВЛКСМ-эй обкомой пленум тэрэниие ВЛКСМ-эй Бурят-Монголой обкомой нэгэдэхи секретаряар һунгаһан байна. Залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хүсэ шадалаа гамнангүй ажалладаг дээрэһээ республикын залуушуулай дунда тэрэ хүндэтэй болонхой. Мүн нүхэр Бутуханов КПСС-эй обкомой гэшүүнээр һунгагдаһан байна.

БМАССР-эй зооветинститудай багшанар, албахаагшад Николай Васильевич Бутухановые Улан-Удын городской Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлээ.

И. Харжеев.

Шэнэ далайнууд ба каналнуудай эрьеэр модо тариха түсэб

СТАЛИНГРАД, февралиин 10. (ТАСС). «Агролесопроектын» экспедицинууд Цимлянска ба ерээдүйн Сталинградска далайнуудай, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ суднаар ябалгын Волго-Донской каналай ба Волго-Урал каналай эрьеэр модо тариха проектнэ схемэ зохёожо дүүрэбэ.

Сталинградска водохранилищиин эрье шадарай ой модо хамгаалха зоно гурбан мянга гаран километр ута болохо байна. Ой модото зурудуудһаа гадна, эндэ уһалагдадаг олон садууд ба паркнууд бии болтогдохо юм.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй республиканска зүблөөн

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ЖЭЛЭЙ ДҮНГҮҮД, 1953 ОНДО КОЛХОЗУУД БОЛОН МТС-үүдэй ЗОРИЛГОНУУД ТУХАЙ

КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр А. У. ХАХАЛОВАЙ элидхэлһээ

Нүхэдүүд!

Манай вождь ба багша нүхэр Сталин «СССР-тэхи социализмын экономическа проблемэнүүд» гэжэ программна зохёол дотороо социализмын экономическа гол хуули ёһые нээһэн байна.

«Социалистическэ үйлэдбэрилгын үг зорилгонь ашаг олзо бэшэ, харин өөрынгөө эридтэтэй байдаг хүн, ондоогоор хэлэхэдэ, тэрэнэй материальна болон культурна эрилтэнүүдые хангадаг ябадал мүн», — гэжэ нүхэр Сталин һургана. Ленин—Сталинай партиие тойрон ниитаар жагсаһан советскэ арад энэ агууехэ зорилгые дүүргэхын тулада табадахи табанжэлэй түсэбые бэелүүлхын түлөө, коммунизм байгуулгада шэнэ амжалтануудые туйлахын түлөө тэмсэжэ байна.

Коммунистическэ партиин XIX съезд ажахын ба культурна байгуулалтын бүхы һалбаринуудта манай арадай туйлаһан асари ехэ илалтануудай дүнгүүдые гаргаа. Дайнай хойто тээхи үедэ советскэ арадай туйлаһан гайхамшагта амжалтануудай нэгэниинь хадаа социалистическэ хүдөө ажахын хүсэтэ ургалта мүн болоно.

Үнгэрһэн жэлдэ орон доторнай хүдөө ажахын культуранууд дайнай урда тээхиһээ 5,5 миллион гектар ехээр таригдаа. Ороо̄һо таряанай валовой ургаса 8 миллиард пүүд болоо, тиихэдэ шэниисын валовой ургаса 1940 онойхитой сасуулбал 48 процентээр ехэ болоо.

«Урдань эгээл хурса ба хатуу проблемэ гэжэ тоологдодог байһан ороо̄һо таряанай проблемэ манай орон дотор амжалтатайгаар шиидхэгдээ, эсэслэн ба бусалтагүйгөөр шиидхэгдээ» (Маленков).

Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ манай орон дотор малажалые хүгжөөхэ талаар ехэ амжалтанууд туйлагдаа.

Колхозуудай ниитын ажахы нилээд ехээр ургаа, колхознигуудай материальна байдал һайжараа. Сталинска колхозно байгуулалта манай ороной хүдөө ажахые үндэһөөрнь хубилгаа, социалистическэ хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые саашадань ургуулхын тулада, тэрэнэй валовой ба товарна продукциие ехэ болгохын тулада хэрэгтэй үзэгдөө дуулдаагүй ехэ арга боломжонуудые бии болгоо.

Социализмһаа коммунизмда орохын тулада хэрэгтэй уридшалһан гол шухала условинуудай нэгэниинь хадаа колхозно зөөриие арад ниитын зөөриин хэмжээндэ хүрэтэр хүгжөөхэ, товарна эрьесые продукт андалдан абалсаха системээр һэлгэхэ ябадал болоно гэжэ нүхэр Сталин һургана. Партиин XIX съездын шиидхэбэринүүд, «СССР-тэхи социализмын экономическа проблемэнүүд» гэжэ нүхэр Сталинай сэсэн мэргэн зохёол арад зондо хэрэгтэй хүдөө ажахын продуктнуудые, промышленностьдэ хэрэгтэй түүхэй эд элбэг дэлбэг болгохын түлөө тэмсэлэй дайшалхы программаар манай партиие, бүхы советскэ арадые, колхозно таряашадые, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдые зэбсэгжүүлээ.

«Хүдөө ажахын бүхы культурануудай ургасые дээшэлүүлгэ, ниитын малай ашаг шэмэ үгэлгые нилээд дээшэлүүлхэтэйгээ хамта тэрэнэй тоо толгойе саашадань олошоруулга, колхозуудай ниитын ажахые улам бэхижүүлхэ ба хүгжөөхэ зэргээр, хүдөө ажахыда түрүү техникэ ба агрокультура нэбтэрүүлжэ, совхозуудай болон МТС-үүдэй хүдэлмэриие һайжаруулха зэргээр газартаряалангай ба малажалай валовой болон товарна продукциие дээшэлүүлгэ хадаа саашадаашье хүдөө ажахын гол шухала зорилго зангаараа үлэнэ» гэжэ партиин XIX съезд тогтоогоо.

Манай социалистическэ хүдөө ажахы энэ зорилгоёо дүүргэхын тулада хэрэгтэй бүхы юумэнүүдтэй байна.

Партиин Центральна Комитедэй, Советскэ правительствын, нүхэр Сталинай өөрынь угаа ехэ туһаламжын ба эсэшэ сусашагүй анхарал оролдолгын ашаар манай республикын колхозууд, совхозууд, машинно-тракторна станцинууд 1952 ондо ниитынгээ ажахые хүгжөөлгэдэ, газартаряалан эрхилхэ культурые дээшэлүүлгэдэ, колхозно ба совхозно малажалые дэбжээлгэдэ зарим тэды амжалтануудые туйлаа. Республикын колхозууд ба совхозууд хүдөө ажахын культурануудай муу бэшэ ургаса суглуулаа, таряа тушааха гүрэнэйнгөө түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ, өөһэдынгөө үрһэтэй болоо, ороо̄һо таряанай ниитын бусад фонднуудые байгуулаа. Тиигээд мүнөө колхознигуудай ажалта үдэрнүүдтэ ехэ таряа, хүдөө ажахын бусад продуктнуудые хубаажа байна. Колхозуудай ниитын малажал ургажа, тэрэнэй ашаг шэмэ үгэлгэнь дээшэлжэ байна. Үнгэрһэн жэлдэ республикамнай малажалай бүхы продуктнуудые тушааха гүрэнэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ.

Зүгөөр, эдэ амжалтанууд бидэнэй сэдьхэл ханаажа шадахагүй гээшэ. Хэрбээ бүхы колхозууд, МТС-үүд, аймагууд бии байһан ехэ арга боломжонуудаа ашаглажа шадаһан байгаа һаа, хэрбээ малажал, таряанажал болон ажахынгаа бусад һалбаринуудые дэбжээхын тулада бии байһан резервнүүдээ, баян техникые гүйсэдөөр ашаглажа шадаһан байгаа һаа, хүдөө ажахын 1952 он бүри һайнаар дүүрэхэ байгаа.

Ниитын малажалай шэнэ дэбжэлтын түлөө

Манай республика дотор хүдөө ажахын гол һалбаринь малажал мүн болоно гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ малажалай ямар байһанһаа республикын хүдөө ажахын байдал бүхыдөө дулдыдадаг байна.

1952 ондо малажалай талаар ямар зорилгонууд табигдаһан байгааб, тэдэ зорилгонуудые бидэнэр ямараар дүүргээбибди? Түсэбэй ёһоор, эбэртэ бодо малай тоо толгойе 11,4 процентээр, хони ба ямаадые — 25,3 процентээр, тэрэ тоодо хонидые — 25,7 процентээр, гахай—8,9 процентээр, моридые — 1,2 процентээр олошоруулха гэжэ хараалагдаһан юм. Шубуудай тоо 1,5 дахин үлүүтэй олошорхо ёһотой байгаа.

Манай республикын колхозууд түсэбөө дүүргэхэһээ гадна, нилээд үлүүлэн дүүргэхэ, тиигэжэ колхозуудтахи малажалые түргэнөөр, бүхы талаарнь дэбжээхэ, тэрэнэй ашаг шэмэ үгэлгын дээшэлэлтэ хангаха гэһэн партиин ЦК-гэй заабариие бодото дээрэнь бэелүүлхэ бүхы арга боломжонуудтай байгаа.

1952 оной дүнгүүд юу харуулнаб гэхэдэ, малажал хүгжөөхын тула колхозуудай, партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэдэй бодото анхарал оролдолго гаргажа байһан газарта малажалай талаар нилээд амжалтанууд туйлагдаһан, малай тоо толгой олошоруулха гүрэнэй түсэб дүүргэгдэһэн байна.

Тарбагатайн, Закаменай, Ахын, Баунтын аймагуудай колхозууд малай тоо толгойе олошоруулха гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргээ. Теэд бусад аймагууд гүрэнэй түсэбые дүүргээгүй гү, али тус тус түрэлэй малаар лэ дүүргээ юм. Энээнһээ боложо манай республика бүхыдөө гүрэнэй түсэбые адуу мориндоор (101,2 процент), хонёор (103,2 процент), гахайгаар (128 процент) дүүргээ. Эбэртэ бодо малай тоо толгойе олошоруулха түсэб минии 96,3 процент, хони ямаадаар — 99,3 процент, шубуугаар оройдоо 68,8 процент дүүргэгдээ.

Колхозуудта малай тоо толгойн ниитэ ургалта эбэртэ бодо малаар 7,3 процент, хони ямаадаар — 24,4 процент, тэрэ тоодо хонидоор—29,9 процент, гахайгаар — 25,6 процент, адуу морёор—2,4 процент, шубуугаар — 7,8 процент болоо.

Хориин, Баргажанай, Заиграйн аймагуудай колхозууд малажал хүгжөөхэ талаар эгээл хангалтагүй показательнуудтай байна гэжэ тусгаар тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Хонидой тоо толгойе ехээр олошоруулжа, хони үсхэбэрилгые республикын колхозуудай ниитын малажалай гол һалбари болгохо ябадал туйлаха дайшалхы зорилго 1952 ондо республикын колхозуудай үмэнэ табигдаһан байгаа. Республикын олон колхозууд энэ зорилгые дүүргэхын түлөө тэмсэжэ, үнгэрһэн жэлдэ хонидой тоо толгойе нилээд олошоруулһан, хонин һүрэгэйнгөө шанарые һайжаруулха талаар бага бэшэ хүдэлмэри хэһэн байна. Жэшээнь, Мухаршэбэрэй, Кударын аймагай колхозууд хонидой тоо толгойе 44—45 процентээр, Яруунын, Хэжэнгын, Курумканай, Тоориин, Бичурын, Сэлэнгын аймагуудай колхозууд—30-һаа 40 процент хүрэтэр олошоруулаа.

Гэхэтэй хамта, хони үсхэбэрилдэг гол аймагууд болохо Зэдын, Сэлэнгын, Кяхтын, Хориин, Бичурын, Кударын, Баргажанай аймагууд гүрэнэй түсэбые дүүргээгүй. Тиимэһээ республика дотор хонидой тоо толгой бидэнэй абаһан уялгын ёһоор 40—45 процентээр ургаха байһан аад, минии 30 процент ургаа.

Ниитын малажал хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбые хангалтагүйгөөр дүүргэһэнэй гол шалтагаанууд нимэ байна:

Нэгэдэхеэр, колхозуудай, хүдөө ажахын органуудай, машинно-тракторна станцинуудай олон хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд малажалда хайхарамжагүйгөөр хандана, тэрэниие тооногүй, колхозуудай ажахын энэ тон шухала һалбариие дэбжээхын тула зохихо хэмжээнүүдые абанагүй;

хоёрдохёор, тэжээлэй бата бэхи база байгуулха асуудал тон хангалтагүйгөөр шиидхэгдэнэ, харин тиихэдэ тэжээлэй база хадаа ниитын малажалые хэлбэришэгүйгөөр хүгжөөхэ, тэрэнэй ашаг шэмэ үгэлгынь дээшэлүүлхэ гол услови мүн. Энэ шалтагаан эгээл гол шалтагаан мүн болоно. Иимэһээ малнай жэлһээ жэлдэ тэжээлээр дутана.

Ниитын малажалые хүгжөөхэ хэрэгтэ зарим аймагуудта һанаа амараар, харюусалгагүйгөөр хандаһанай жэшээнүүдые харуулжа болохо.

Кабанскын аймагай колхозуудта эбэртэ бодо малаар түсэб дүүргэхын тула оройдоо нэгэ хэды толгой мал дутаһан юм. Колхоз бүхэнэйнь нэгэ нэгэ толгой мал худалдажа абаа һаа, гүрэнэй түсэб дүүргэгдэхэ байгаа.

Үшөө нэгэ жэшээ харуулая. Хориин аймагай колхозуудта хонидой тоо толгой оройдоо 19,9 процентээр ургаа, харин тиихэдэ республика дотор 29,9 процентээр ургаа юм. Гэхэ зуура, хориинхид республикын хонишодой мүрысөө үүсхэжэ, хони үсхэбэрилхэ талаар эрхим амжалтануудые туйлахабди гэжэ үгэеэ үгэһэн юм. Теэд, тус аймаг түсэбөө дүүргээгүй, ондоо ямаршье аймагта орходоо, хонидоо үсөөнөөр олошоруулаа. Хориин аймагай хүтэлбэрилэгшэд үгэеэ үгөөд, тэрээндээ хүрэжэ шадаагүй.

Эхэ малнуудай ехээр һубайрдаг дээрэһээ республикын колхозуудай ниитын малай тоо толгой удаанаар үдэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Үнгэрһэн жэлдэ бүхы гүүдэй хахадынь, үнеэдэй ба гунжануудай гурбанай нэгэ хубинь, эхэ хонидой табанай нэгэ хубинь һубайраа. Теэд энэ хадаа малажалые хүгжөөхэ түсэб амжалтатайгаар дүүргэхын тулада, малай продукци абалгые ехэ болгохын тулада, колхозуудай ниитын ажахые бэхижүүлхын ба хүгжөөхын тулада ашаглагдаха резерв бэшэ аал? Теэд, энэ резервые хэрэгсээнгүй байха ёһогүйбди.

Түрүү колхозуудай, тус тус аймагуудай жэшээ дээрэһээ харахада, малай тоо толгойе олошоруулха угаа ехэ арга боломжонууд бии байна. Жэшээнь, Тарбагатайн аймагай колхозуудта 100 эхэ хонин бүриһөө дунда жэшээгээр 104,8 хурьга, Мухаршэбэрэй аймагуудта — 101,1 хурьга абтаа. Тиихэдэ 100 хонин бүриһөө 120—130 хурьга, нэгэ эмэ гахайһаа 20 үлүүтэй поршоонхо абаһан колхозууд бии.

Тиимэһээ, малажал хүгжөөхэ талаар тон шухала зорилгонуудай нэгэниинь хадаа малай һубайралгые усадхаха, ороонойй кампаниие эмхитэйгээр үнгэргэхэ хэрэг болоно. Энэ хэрэг зүндөө бүтэхэ юм гэжэ найдаад һуухая болихо саг ерээ. Колхозуудта энээниие тон шухала кампани гэжэ һайнаар үнгэргэхэ, малай шанар һайжаруулха ба олон түл абаха түрүү арга болюхо—малые искусственнаар ороондо оруулха ябадал оролдосотойгоор бэелүүлхэ шухала.

Республикын колхозуудта мал гаргашалха, малай үхэхэ ябадал олоор үзэгдэнэ. Малай тоо толгойе, илангаяа залуу малые бүрин бүтэн байлгахын түлөө тэмсэхэ гээшэ колхозуудай, хүдөө ажахын органуудай тон шухала зорилгонуудай нэгэн мүн. Малай үхэхынь болюулхын тула тон түрүүн малай харууһалга, эдеэлүүлгэ һайжаруулха, ниитын малые бүрин бүтэн байлгахын түлөө малшадай харюусалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Үнгэрһэн жэлдэ малай ашаг шэмые, тон түрүүн һү һаалгые ба нооһо хайшалалгые эрид дээшэлүүлхэ зорилго колхозуудай үмэнэ табигдаһан байгаа.

Хэдэн хэмжээнүүдые абаһанай ашаар 1952 ондо малай ашаг үгэлгэнь зарим тэды дээшэлүүлэгдээ. Урдахи жэлтэй сасуулбал, һаамхай үнеэн бүриһөө һү һаалга 40 процентээр ехэ боложо, 485 литртэ хүрөө. Нэгэ хониҥһоо нооһо хайшалалга 465 граммаар ехэ болоо. Колхозууд 32 мянган толгой эбэртэ бодо мал, 70 мянга шахуу толгой хони ямаадые бэлшээжэ таргалуулһан, 1951 онойхидо орходоо 3 дахин олон гахайнуудые шахажа, гүрэндөө тушааһан байна. Малай ашаг шэмэ үгэлгын ургаһанай ашаар колхозууд малажалай бүхы продукци тушаалгаар гүрэнтэйгөө болзорһоо урид тоосоһон, малажалай продукци, илангаяа нооһо тушаажа ба худалдажа, мүнгэн доход ехээр оруулһан байна. Зүгөөр, һү һаалга тон бага байһаар. Бидэнэр һү һаалгые нилээд дээшэлүүлхэ ехэ арга боломжонуудаа ашаглажа шадаагүйбди. Үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 300 литр һү һааһан аймагуудшье бии. Жэшээнь, үнгэрһэн жэлдэ Закаменай аймагта һаамхай үнеэн бүриһөө 264 литр һү, Тоориин аймагта—302 литр һү һаагдаа. Хориин, Түнхэнэй ба бусад зарим аймагуудта энээнһээ дээрэ бэшэ юм. Саашалаа ажахыгаа иимээр эрхилжэ болохогүй гэжэ колхозуудай, хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэдэй ойлгохо сагынь тулаа. Ойрын хоёр жэл соо һаамхай үнеэн бүриһөө республика дотор дунда жэшээгээр 1000 литр һү һаадаг болохо, тиихэдэ зарим аймагуудта 1500 ба бүри ехэшье һаадаг болохо арга боломжонууд бии байна.

Түрүү һаалишадай, фермэнүүдэй, колхозуудай, аймагуудай жэшээ энээниие гэршэлнэ. 1952 ондо 36 колхозууд һү һааха түсэбөө дүүргэһэн, үлүүлэн дүүргэһэн байна. 20 колхоз һаамхай үнеэн бүриһөө 1000 гаран литр һү һаагаа. Иволгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо (түрүүлэгшэнь нүхэр Овчинников) һаамхай үнеэнһээ 1587 литр һү һаажа, түсэбөө 144 процент дүүргээ, Сэлэнгын аймагай XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Герасимов) үнеэн бүриһөө 1302 литр һү һаажа, түсэбөө 147 процент дүүргээ. Республикын колхозуудай 56 һаалишад хаража байһан үнеэн бүриһөө 1500 гаран литр һү һаагаа. Сэлэнгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой һаалишан нүхэр Хайлапова үнеэн бүриһөө 2799 литр һү һаагаа. Прибайкальска аймагай колхозууд һаамхай үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 827 литр, Иволгын аймагай — 810 литр, Тарбагатайн аймагай — 727 литр, Сэлэнгын ба Заиграйн аймагай колхозууд—650 гаран литр һү һааһан байна.

Манай республикын Министрнүүдэй Совет һү һаалгые дээшэлүүлхэ тухай һаяхан шиидхэбэри абажа, бүхы колхозуудта бэ аймагуудта олон үнеэдые һаадаг болохо ябадал эмхидхэхэ зорилго табяа. Энэ шиидхэбэри партиин XIX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ, колхозуудай ниитын ажахые саашадань бэхижүүлхэ ба хүгжөөхэ хэрэгтэ шухала удхашанартай юм. Зорилго юуб гэхэдэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ, тэрэниие бүхы колхозуудай ба колхознигуудай шадабари болгохо, бүхы колхозуудта малай харууһалга ба эдеэлүүлгые һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэхэ, үнеэнһээ һү һаалгые дээшэлүүлхын түлөө бодотоор тэмсэхэ хэрэг болоно. Энэ зорилгые дүүргэхын түлөө тэмсэлые хүдөө ажахын органууд, тон түрүүн мэргэжэлтэд,—зоотехнигүүд, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд толгойлхо ёһотой.

Хонидһоо нооһо хайшалалгаар Байкало-Кударын аймагай колхозууд эрхим амжалта туйлаа. Тэндэ хонин бүриһөө дунда жэшээгээр 2,25 килограмм нооһо, Кабанскын аймагай колхозуудта — 2 килограмм, Баргажанай аймагта — 1,975 килограмм нооһон хайшалагдаһан байна.

Нооһо хайшалалгые ехэ болгоһоной ашаар гүрэндэ нооһо тушааха түсэб дүүргэгдээ, колхозуудай мүнгэн доход нилээд дээшэлээ.

Партиин областной комитет, республикын Министрнүүдэй Совет болбол хони үсхэбэрилгые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхын, тэрэниие колхозуудай ажахын олзо ехэтэй һалбари болгохын тула, богони сагай туршада — 2 жэл соо, ехэл болоо һаа 3 жэл соо манай колхозуудтахи хонидые гол түлэб нарин ба нарибтар нооһотой болгохын тула, гүрэндөө 2—3 дахин ехэ нооһо тушаадаг болохын тула бүхы хэмжээнүүдые абажа байна. Зүгөөр, олон аймагуудта хони үсхэбэрилгые хүгжөөлгэдэ, илангаяа хонидой шанар һайжаруулгада ёһотой анхарал хандуулагданагүй. Энэ харюусалгатай хэрэгтэ колхозууд ба колхознигууд хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй зүгһөө, научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай зүгһөө үдэр бүриин туһаламжа абажа байха ёһотой. Зүгөөр, иимэ туһаламжа тон хангалтагүйгөөр үзүүлэгдэнэ.

Ниитын малажал хүгжөөхэ талаар бүхы ороноймнай, мүн республикынмнай колхозуудай үмэнэ ехэ зорилго табигдана. Ниитын малай тоо толгойе саашадань олошоруулхатаяа хамта, тэрэнэй ашаг шэмэ үгэлгые нилээд ехээр дээшэлүүлхэ гээшэ малажал хүгжөөхэ талаар гол зорилго байһан зандаа гэжэ партиин XIX съездын директивэнүүд дотор заагдана. 1953 ондо гүрэнэй түсэбэй ёһоор, эбэртэ бодо малай тоо толгой 13,7 процент, хони ба ямаадай — 14,8 процент, тэрэ тоодо хонидой — 17,6 процент, моридой—6,5 процент, шубуудай тоо — 1,5 дахин олошорхо болоно.

Колхозуудтахи ниитын малай ашаг шэмые саашадань дээшэлүүлхэ талаар гүрэнэй түсэб илангаяа харюусалгатай зорилгонуудые табина. Һаамхай үнеэн бүриһөө һү һаалга 720 литртэ хүрэхэ, харин нооһотой нэгэ хониҥһоо нооһо хайшалалга 4,2 килограммһаа бага бэшэ, нарибтар нооһотойһоо — 3,7 килограмм, шэрүүбтэр нооһотойһоо —3,1 килограмм, шэрүүн нооһотойһоо—1,7 килограмм болохо ёһотой. 35 мянган толгой эбэртэ бодо мал, 100 мянган толгой хони, 5 мянган толгой гахай бэлшээжэ таргалуулха гэжэ хараалагдана. 320 мянгаһаа үсөөн бэшэ толгой эмэ хонидые нарин ба нарибтар нооһотой хусада табиха, 16 мянган толгой үнеэдые, 250 мянган толгой эмэ хонидые искусственнаар ороондо оруулха шухала.

Ниитын малажал хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын тула тон түрүүн малай үбэлжэлгые жэшээтэ һайнаар үнгэргэхэ шухала. Теэд олон колхозууд ба аймагууд малай үбэлжэлгэдэ муугаар бэлэдхэһэн байгаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Манай республика дотор малажалда һаналаа табидаггүй ябадал үзэгдэдэг байна, олон колхозуудай эмхигүй байһан дээрэһээ үбэлжэлгэдэ муугаар бэлэдхэһэн—тэжээл багаар бэлдэһэн, малай байрануудые заһабарилаагүй, малай харууһалга ба эдеэлүүлгэ һайжаруулаагүй байна гэжэ «Правдын» февралиин 3-най түрүү бэшэг соо тон зүбөөр тэмдэглэгдээ. Олон колхозуудта малай үбэлжэлгэ хангалтагүйгөөр үнгэргэгдэжэ, мал тураһан, олон толгой үхэһэн байна. «Правда» газетын шүүмжэлһээ бидэнэр шухала тобшолол хэхэ ёһотойбди. Колхозуудай, хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэд малай үбэлжэлгын ехэ дутагдалнуудые усадхахын тула гол анхаралаа хандуулха ёһотой.

Үбэлжэлгын үнгэрһэн үе соо нилээд олон толгой мал гарзалһан, хүсэ шадалынь ехээр доошолһон байха юм. Тиихэдэ олон колхозуудта тэжээлые буруугаар гаргашалһан, малай харууһалга ба эдеэлүүлгэдэ ёһотой гурим тогтоогдоогүй байһан дээрэһээ гол түлэб мал гарзалһан байна. Илангаяа Хориин, Баргажанай, Курумканай, Хэжэнгын, Яруунын ба бусад зарим аймагуудта иимэ байдал үзэгдэнэ. Бии байһан дутагдалнуудые усадхаха, малай харууһалга ба эдеэлүүлгэ һайжаруулха, тэжээл зүбөөр гаргашалха талаар шухала хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй. Малажал дээрэ хүдэлмэрилхөөр эрхим колхознигуудые эльгээхэ шухала.

Үбэлдөө ба хабартаа ороноой кампаниие үнгэргэлгэдэ тусгаар анхарал хандуулха хэрэгтэй. Тиигэжэ тус тус түрэлэй 100 эхэ мал бүриһөө 85 тугал, 100 хурьга эшэгэ, 60 унага, 1 эмэ гахайһаа 12 поршоонхо абаха ёһотойбди.

Малажалые бүхы аргаар дэбжээхын, тэрэнэй ашаг шэмэ үгэлгые дээшэлүүлхын тула малай байрануудые олоор бариха шухала.

Малай байрануудые бариха хэрэгтэ ёһотой гурим тогтоогдоогүй гэжэ тусгаар тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Фермэнүүд дээрэ ажалые үргэнөөр механизацилха байһаниие хараадаа абангүйгөөр барилга хэгдэнэ. Олон колхозууд, илангаяа ехэ малажалтай колхозууд малаа бэлшээридэ ба тэжээл бэлэдхэхэ газарнуудта дүтэлүүлхэмнай гээд, малай байрануудые хэдэн арбаад гүүртэнүүдтэ тараажа баридаг буруу ябадал гаргана. Тиимэһээ колхозой малые хэдэн олон жэжэ гүүртэнүүд, этаранууд болгон хубаагаад, үсөөхэн колхознигуудта гү, али нэгэ хэдэн бүлэнүүдтэ даалгажа үгэжэрхинэ. Энээн дээрэһээ малай һайн байрануудые, мүн колхознигуудай байрануудые бариха аргагүй болоно, зооветеринарна ба культурна талаар сагсаонь хангаха, малшадай хүдэлмэриие хинаха хэрэг бэрхэшээлтэй болоно. Колхоз бүхэндэ тус тустань нютагайнгаа байдалые хаража, малаа хубаарилха түсэб табиха, томо базануудые бии болгохо, нэгэ хэдэн томо точконуудта малаа суглуулха, эдэ базануудта малай байрануудһаа гадна, тэжээл хадагалха ба буйлуулха байрануудые, худагуудые, колхознигуудай байхагэрнүүдые, улаан булангуудые, баанинуудые, малажал дээрэхи хүдэлмэри механизацилхын тула багахан электростанцинуудые бариха хэрэг эрид зоримгойгоор бэелүүлхэ хэрэгтэй.

Ниитын малажалда—тэжээлэй бата бэхи база

Ниитын малажалые хүгжөөхэ, тэрэнэй ашаг үгэлгые дээшэлүүлхэ гол шухала услови болохо малажалай тэжээлэй бата бэхи база байгуулха асуудалда онсо анхарал хандуулха шухала.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай колхозуудта сабшалангай газарнуудые һайжаруулха, тэжээлэй культурануудай ургасые дээшэлүүлхэ талаар горьтойхон хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Гэхэ зуура, тэжээлэй бата бэхи база байгуулха талаар ёһотой тэмсэл үшөө ябуулагданагүй. Энээн туйхада «Правдын» 1953 оной февралиин 3-най түрүү бэшэг дотор тон зүб тэмдэглэгдэнэ.

Бүдүүн ба шэмэтэ, мүн концентрированнэ тэжээлшье бэлэдхэхэ даалгабаряа нэгэшье аймаг дүүргээгүй.

Энэ ушарһаа боложо бүдүүн тэжээлээр хамта дээрээ минии 44,3 процент, шэмэтэ тэжээлээр оройдоо 17,2 процент адуу малнай хангагдаһан байна. Силос дараха түсэб оройдоо 35,7 процент дүүргэгдээ.

Ниитын малажалые гүйсэд хүрэхэ үбһэ тэжээлээр хангаха хэрэгтэ Хориин, Яруунын, Зэдын, Сэлэнгын, Баргажанай, Курумканай, Хэжэнгын, Тоориин ба бусад зарим аймагуудай организацинууд, тэндэхи МТС-үүдэй ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд харюусалгагүйгөөр хандаһан байна. Гэхэ зуура, эдэ аймагууд адуу малаа гүйсэд хүрэхэ үбһэ тэжээлээр хангаха дүүрэн арга боломжотой байгаа.

Республиканска ба аймагуудай организацинуудай, бүхы МТС-үүдэй ба колхозуудай хүдэлмэридэхи гол дутагдалнуудай нэгэниинь юуб гэхэдэ, тэжээлэй бата бэхи база байгуулхын түлөө ёһотой тэмсэл үшөө хэдэггүй ябадал болоно. Бидэнэр хадаа сабшалангай газарнуудай, тэжээлэй ба силосно культурануудай ургасые дээшэлүүлхэ талаар зохистой хэмжээ-ябуулгануудые гүйсэд абанагүйбди. Гэхэ зуура, сабшалангай элбэг баян ургаса абажа, адуу малдаа дүүрэн хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ бүхы арга боломжонууд колхоз бүхэндэ бии гэжэ манай түрүү луговодуудай ба колхозуудай дүй дүршэл харуулна.

Сэлэнгын аймагай XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн республикымнай суута луговод Андрей Иннокентьевич Батышев агрономическа наукын заабаринуудые шадамараар хэрэглэдэг дээрэһээ жэл бүхэндэ даалгагдаһан участогайнгаа гектар бүхэнһөө 30—37 центнер, сабшалангай зарим газарай га бүриһөө 107—119 центнер үбһэ тэжээл хуряадаг байна. Мүн нүхэр Цыреторовэй хүтэлбэрилдэг Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой тэжээл бэлэдхэхэ бригадада республикымнай суута луговодууд нүхэд Санжанов, Балмажанов, Дамбаев ба Банзаракцаев гэгшэд хүдэлмэрилнэ. 1952 ондо 1245 гектар газарай га бүхэнһөө тэдэнэр 15,5 центнер үбһэ ногоо, утэгжүүлэгдэһэн 395 га газарай гектар бүхэнһөөнь 26,5 центнер үбһэ ногоо хуряажа абаһан байна. Тиихэдэ, зарим участогуудай гектар бүриһөөнь 95—103 центнер үбһэ ногоон хуряагдаа.

Суута луговод нүхэр Батышевай ба мүн Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой тэжээл бэлэдхэлгын бригадынхидтал адли хүдэлмэрилхэ гээ һаа, ядахаар юумэн үгы. Оролдосотой ажалаараа үбһэ ногооной элбэг баян ургаса туйладаг тэжээл бэлэдхэлгын бригадануудай ба манай суута луговодуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө олохон жэшээнүүдые харуулжа боломоор байгаа. Гэхэ зуура, аймагуудай организацинуудай, колхозуудай ба МТС-үүдэй зарим хүтэлбэрилэгшэд колхоз бүхэндэ тэжээл бэлэдхэлгын бригадануудые гү, али звенонуудые эмхидхэхэ, сабшалангайнгаа газарай гектар бүхэнһөө элбэг баян ургаса абаха хэрэгтэ ёһотой анхарал хандуулдаггүй байна. Сабшалангай газарнуудые үргэдхэхэ ба һайжаруулха, тэрэнэй ургасые дээшэлүүлхэ, тэжээл бэлэдхэлгын бригадануудай, луговодуудай—хэрэгээ һайн мэдэхэ мастернуудай хүдэлмэридэ, тэдэнэртэ зохистой услови байгуулха хэрэгтэ ёһотой анхарал хандуулагданагүй.

Шииг нойто багатай Байгалай үмэнэхи условидо сабшалангай газарнуудые һайжаруулха, тэрэниие уһалха хэрэг ехэ удхашанартай. Зарим аймагуудта уһалуурин системэнүүдэй хайша хэрэгээр орхигдоһон дээрэһээ сабшалангай ехэхэн газарнууд уһалагдангүйгөөр үлэһэн байна. Яруунын аймагта 8000 шахуу гектар, Баргажанай аймагта 4000 үлүүтэй гектар, Хориин аймагта 3000 гектар сабшалангай газар уһалагдаагүй үлэһэн байна. Олонхи

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

Худөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй республиканска зүблөөн

ХУДӨӨ АЖАХЫН ЖЭЛЭЙ ДҮНГҮҮД, 1953 ОНДО КОЛХОЗУУД БОЛОН МТС-үүдэй ЗОРИЛГОНУУД ТУХАЙ

КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр А. У. ХАХАЛОВАЙ элидхэлһээ

(Үргэлжэлэл.)

Аймагуудта сабшалангай газарнуудые хоёрдохёо ба гурбадахяа халха ябадал хангалтагүйгөөр эрэлгэдэнэ. Сабшалангай газарнуудые һайжаруулха хэмжээ-ябуулганууд яахадаа дүүргэгдэнэгүйб гэхэдэ, олохон колхозуудай ба МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд тэжээлэй бата бэхи база байгуулха тухайда олошье үгэ дуутаа барабашье, эндөө малажалые гээгдэнги, хуураһай ёһоор харууһалжа, үбэлдөө алшаэхэ ябадалые баримтална. Тэжээл бэлэдхэлгын гүйсэд һайн бригадануудые, лугомелиоративна отрядуудые ба агрегадуудые колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, МТС-үүдэй директорнүүдэй эмхидхэхэ тон дурагүй байһаниие эндоо юугээр тайлбарилжа болохоб? Тэжээл бэлэдхэлгын бригадые Зангин аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Матвеевэй сүм усадхаһые, бүхы республика дотороо мэдээжэ луговод нүхэр Даниловые барилгын бригадын даргаһан болгоһые юун гэжэ ойлгохоб? Харюусалгагүй иимэрхүү ябадал Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ малажал ехэтэй колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй тээһээ гараһан байна. Тэдэнэр мэдээжэ луговод нүхэр Хобелоевые овощехранилищиин харуулшаан болгон табиһан байна. Тэжээл бэлэдхэлгын һайн бригада энэ колхоздо бии байһанаа мүн лэ эдхагдаа, мэдээжэ луговодууд Гасанов ба Бальчинов гэгшэд онор хүдэлмэринэ эльгээгдээ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ тэжээлэй культуранудай, илангаяа зелёнко ба тэжээлэй корнеплодуудай эрхим һайн ургаса абаһанай ашаар адуу малда элбэг ехэ тэжээл бэлдэхэ гүйсэд арга боломжотой байгаабди. Гэбэшье, олонхи колхозууд энэ арга боломжоёо һайнаар ашаглажа шадаагүй, зелёнкын муу ургаса абаба байна. Тэжээлэй корнеплодуудай зарим хубинь бог үбһэндэ дарагдажа, һайтар хурягдаагүй үлэһэн байна.

Мүнөө жэлдэ али болохоор сабшалангай газарнуудые һайжаруулха хэмжээ-ябуулгануудые абаха, тэжээл бэлэдхэхэ түсэбые гүйсэдхэхэ уялгатайбди. 1953 оной гүрэнэй түсэбэй ёһоор бүдүүн тэжээл хоёр дахин ехээр, тэрэ тоодо үбһэ ногоо 28 мянган тонно үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ ехээр бэлэдхэхэ уялгатайбди. Тиихэдэ шэмэтэ тэжээл 2,5 дахин, силос хоёр дахин ехээр бэлэдхэгдэхэ байна.

Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхын тулада:

1. Сабшалангай газарнуудые һайжаруулха, үбһэ тэжээл абалгые ехэ болгохо талаар аймаг, колхоз бүхэнэй даалгабаринуудыень заатагүй дүүргүүлхэ ябадал хангаха, энэ хэмжээ-ябуулга бэелүүлгые худөө ажахын бүхы хүдэлмэринүүдтэхи гол зорилгонуудай нэгэниинь гэжэ тоолохо шухала. Бүхы колхозуудта тэжээл бэлэдхэлгын бригадануудые эмхидхэжэ, шанартай һайнаар ажаллахынь тулада тэдэниие хэрэгтэй бүхы юумэнүүдээрнь хангаха, тэжээл бэлэдхэлгын бригадануудта али болохо туһаламжа хүргэхэ, тэдэниие бүхы хэмжээгээр дэмжэхэ шухала.

2. Сабшалангай газарнуудые һайжаруулха, тэжээлэй культурануудые ургуулха, соломо суглуулха, лугомелиоративна машинануудые гүйсэдөөр ашаглаха, сабшалангай ба бэлшээриин газарнуудые уһалха түсэбые дүүргэхэ талаар МТС-үүдэй түбхын түрүүндэ тэдэнэй директорнуудэй ба мэргэжэлтэдэй үүргые болон харюусалгые дээшэлүүлхэ шухала.

3. Бии байһан уһалууриин сетиие заһабарилһанай, тэрэниие бүхы хэмжээгээр үргэдхэһэнэй ашаар уһалагдадаг сабшалангай газарнуудые ехэ болгохо шухала. Уһанда абтадаг сабшалангуудые лиманна аргаар уһажуулха, бүхы аймагуудта сабшалангай газарнуудые уһалха юрын түхеэрэлгэнүүдые эмхидхэхэ хэрэгтэй.

4. Тэжээлэй ба силосно культурануудые тариха түсэбые дүүргэлгэ ба үлүүлэн дүүргэлгэ хангаха. Вегетационно үедэнь ряд хоорондын элдүүрилгые һайнаар хэжэ саг сооньургаса хуряаха шухала. Ногоон тэжээл болгогдохо овес тариха түсэбые дүүргэхэ, тэрэнэй ургасые дээшэлүүлжэ, гектар бүхэнһөө 40—50 центнер зелёнко абадаг болохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой.

5. Колхоз ба МТС бүхэн сабшалангай газарнуудые һайжаруулха, тэжээл ехээр үйлэдбэрилэн абаха дэлгэрэнгы хэмжээ-ябуулганууды аймагай организацинуудтай хамта зохёохо зэргэтэй. Эдэ хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхэ хэрэгые колхозуудай түрүүлэгшэнэр ба МТС-эй директорнууд өөһэдөө хинан шалгажа байха ёһотой.

6. Малажалда тэжээлэй бата бэхи база байгуулха хэрэгтэ худөө ажахын мэргэжэлтэдэй, илангаяа агрономуудай бэ мелиораторнуудай үүргые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Сабшалангай газарнуудые һайжаруулха, тэжээлэй культурануудай элбэг баян ургаса ургуулха хэмжээ-ябуулгануудые үнгэргэхэ хэрэгтэнь колхозуудта, тэжээл бэлэдхэлгын бригадануудта ба луговодуудта тэдэнэр саг үргэлжын туһаламжа үзүүлхэ уялгатай.

Худөө ажахын культурануудай ургасые шууд дээшэлүүлхэ

Республикын худөө ажахын гол салбари—таряанажалые амжалтатайгаар хүгжөөхэ хэрэг колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар дам саашадань бэхижүүлхэ хамагай шиидхэлсэхэ байна. Манай таряанажал болбол малажалые ехэтэйгээр, культурнаар хүгжөөхэ шухала үндэһэ һуури мүн болоно.

Эдэ жэлнүүдэй туршада партиин Централна Комитет, Советскэ правительство, нүхэр Сталин хадаа Бурят-Монголой колхозуудта ба колхозниигуудта айхабтар ехэ туһаламжа үзүүлһэн байна. Манай худөө ажахы болбол шэнэ тракторнуудые, комбайнуудые ба бусад олон шэнэ машинануудые абаһан байна. Мүн колхозууд нилээд ехэ үрһэ хүрэнгэ ба мүнгэн зөөри гүрэнһөө зээлээр абаһан байна. Энэ туһаламжые ашаглан, колхозууд ба МТС-үүд энэ жэлдэ таряанажалые хүгжөөхэ хэрэгтэ горьтойхон амжалтануудые туйлаа.

Хабарай ороохото культуранудые тариха түсэб, тэрэ тоодо элеэ хоорой эгээл үнэтэ культура болохо шэниисэ тариха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Тэжээлэй культурануудай талмай 26,6 мянган гектараар гэхэ гү, али 76 процент ехэ болгогдоо.

1952 ондо ороохото культуранудай ургаса 1951 онойхиһоо орходоо 43 процент үлүү ехээр абтаһан байна. Республика доторнай ороохо таряанай валовой ургаса жэл соо 5 миллион пуд ехэ болоһон байна. Тиихэдэ колхозууд болбол ниитын малажалда 1951 онойхиһоо орходоо 2,2 дахин ехэ бүдүүн тэжээл, 11 дахин ехэ шэмэтэ ба концентрированна тэжээл таряанажалһаа абаһан байха юм. Республикын колхозууд гүрэндэ ороохо таряа тушааха, үрһэ хүрэнгэ, страховой ба ниитын бусад фонднуудые байгуулха түсэбөө саг болзорһоонь урид дүүргэһэн ба үлүүлэн дүүргэһэн байна. Бүхы дээрээ республика дотор ороохо таряа ба таряанажалһаа гараһан бусад продуктнуудые колхознигуудай ажалта үдэртэ хубаалга хоёр дахин, зарим аймагуудта үшөө ехээршье дээшэлһэн байна.

Томодхогдоһон ба томо колхозуудта худөө ажахын хүдэлмэринүүд эгээл ехээр механизацилагдаһан, машинанууд үлэмжэ ашаг ехэтэйгээр хэрэглэгдэһэн байна гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Энэ хадаа жэжэ колхозуудта орходоо томо колхозуудай булюу һайн байһые дахинаа харуулна.

Түрүү зэргын техникын үндэһэ һуури дээрэ худөө ажахыда агрономическа наукын түрүү дүи дүршэлые республикымнай колхозууд үргэнөөр хэрэглэдэг, газартаряаландаа агрокультурые улам даамайгаар нэбтэрүүлдэг болоо. Академик Т. Д. Лысенкын заабаринуудые хүтэлбэри болгон республикымнай олонхи колхозууд хара таряа, шэниисэ ба овёорой таридагаа болижо, тэдэниие эртэ таридаг болоһон байна. Эртын тарилга хэдэг болоһоной ашаар таряагаа намарай хюрууда оруулангүйгөөр үлүү һайн ургаса хуряажа абаһан байнабди. Юуб гэхэдэ, намарай хюрууһаа боложо, манай таряан хүсөө эцээшээгүйдөө гэмтэдэг байгаа. Бүхы ороохото культуранууд шанар һайтай газарта таригдаһан байна. Гэхэ зуура, 22,5 мянган гү, али үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо 16 процент ехэ газар нарин рядтайгаар ба хэрээһэлүүлэн таригдаһан байна. Тиихэдэ хабарай үедэ газар хахалалгын 87 процентнь предплужниктайгаар хэгдэһэн, бүхы үрһэ хүрэнгын 3-най нэгэ хубинь нара һалхинда шарагдаһан байна. Газар элдүүрилхэ ба тарилгын хойноһоо харууһа хэхэ талаар агротехническэ бусад нилээд ехэ хэмжээ-ябуулганууд хэрэглэгдэһэн байна.

Кабанскын, Мухаршэбэрэй, Бичурын, Түнхэнэй аймагуудта таряанай ургасые дээшэлүүлхэ талаар горьтойхон хэмжээ-ябуулганууд үнгэргэгдөө. Тэрэнэй ашаар эдэ аймагууд бусад аймагуудта орходоо худөө ажахын культуранууддай нилээд ехэ ургаса абаһан байна.

Ороохо таряанай ба таряанажалай бусад продуктнуудые бүри ехэ болгохо айхабтар ехэ арга боломжотой байһыемнай түрүү колхозуудай, таряанажалай ба тракторна бригаданууд туйлалтанууд гэршэлнэ. Тэдэнэр хадаа наукын туйлалтануудые творческоор хэрэглэжэ, эрхим һайн үрэ дүнгүүдые туйлаба. Кабанскын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхоз ороохото культуранудэй бүхы талмайн га бүриһөө 13,1 центнер, шэниисын гектар бүриһөө 15 центнер ургаса абаа. Иволгын аймагай «8-е Марта» колхоз ороохото культуранудай бүхы талмайн га бүриһөө 13 центнер, шэниисын гектар бүриһөө 17,5 центнер ургаса абаа. Мүн Сэлэнгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлмэрилдэг Сүхын МТС-эй нүхэр Гылыковэй тракторна бригада элдүүрилһэн ороохото культурын бүхы талмайн га бүхэнһөө 18 центнер ургаса абаа. Тиихэдэ энэ колхозой нүхэр Григорьевой хүтэлбэрилдэг бригада 200 гектар газарай га бүриһөө 20 центнер ургаса абаа.

Тарбагатайн аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой нүхэр Михалевой хүтэлбэрилдэг бригада 201 гектар газарай га бүхэнһөө 25 центнер шэниисэ абаһан байна. Тус колхозой нүхэр Н. Г. Брылевой хүтэлбэрилдэг таряанажалай бригада агротехникын прогрессивнэ түрүү аргануудые—газараа гүнзэгыгөөр хахалха, эртын болзорто хэрээһэлүүлэн тариха, суперфосфат болон бусад зүйлнүүдые таряандаа нэмэлтэ тэжээл болгон үгэхэ гэхэ мэтын аргануудые хэрэглэһэн байна. Тус бригада түрүү зэргын районированна сортовой үрһэ хүрэнгөөр тарилга хэһэн байна. Тэрээнһээ гадна, бригадынь гэшүүд 1951—1952 оной үбэл саһа тогтоохо хаалтануудые хэжэ, полинууд дээрээ 1—1,5 метр саһа тогтоожо шадаа. Хабарай үедэ полинууд дээрээ һайрамай уһа тогтооһон байгаа. Эдэ бүгэдын ашаар тус бригада 75 гектар талмайн га бүхэнһөө 31 центнер шэниисэ, мүн хара таряа тариһан 75 гектар талмайн га бүхэнһөө 29 центнер ургаса абаһан байна.

Элбэг баян ургаса ургуулха хүдэлмэридөө бидэнэр үшөө ехэ амжалтануудые туйлаха, худөө ажахын продуктнуудые улам ехээр үйлэдбэрилэн гаргаха гүйсэд арга боломжотой байгаабди. Үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо ороохото культуранудай үшөө һайн ургаса абахэ, 1951 онойхидо орходоо гүрэндөө бүри ехэ таряа тушааха, страховой, фуражна болон бусад фонднуудые үшөө ехээр байгуулха, 1951 онойхидо орходоо колхознигуудай ажалта үдэртэ бүри ехэ таряа хубааха бүхы арга боломжотой байгаабди.

Гэбэшье, колхозууд болон МТС-үүд эдэ арга боломжонуудаа гүйсэд ашаглажа шадаагүй.

1952 ондо республикамнай хабарай тарилга хэхэ, илангаяа тэжээлэй культуранудые, овощь болон хартаабха тариха гүрэнэй түсэбые дүүргээгүй. Илангаяа Закаменай, Иволгын, Түнхэнэй ба Тарбагатайн аймагуудай колхозууд хангалтагүй показательнуудтай байгаа. Тэдэнэр түсэбөө 6-һаа—10 процент хүрэтэр дүүргээгүй байна.

Баян ургаса ургуулхын түлөө тэмсэлдээ зарим тэды амжалтануудые туйлабашье, республикымнай олонхи аймагуудта ба колхозуудта газартаряалангай культура үшөө доодо хэмжээндэ байна.

Газараа элдүүрилхэ, хабарай тарилга хэхэ, тарилгын хойноһоо харууһалха, таряа хуряаха хэрэгтэ агротехническэ заабаринууд олохон колхозуудта бүдүүлигээр эбдэгдэһэн байна. Зарим колхозууд ба МТС-үүд хабарай тарилгые унжагайруулһан, үнгэрхэдөө газараа муугаар элдүүрилһэн, зарим ушарта хуурай хүрьһэ руу үрһэ хүрэнгөө хаяһан байна. Кондицида хүргэгдөөгүй, муу үрһөөр тарилга хэгдэһэн байна. Таряанай хойноһоо зохистой харууһан эмхидхэгдээгүй байгаа.

Курумканай ба Баргажанай аймагай колхозууд хабарай тарилгые агротехническэ болзор соо хэжэ шадаагүй. Тиимэн аад, тэдэнэр элбэг баян ургаса абажа шадаха байгаа гээшэ аал? Ехэнхидээ хабар хахалагдаһан, шииг нойтоёо табиһан газарта тарилгаяа хэһэн байна. Гэхэ зуура, гүйхэнөөр, далантайгаар хахалһан баримта энлэ олонхи ушарта үзэгдэдэг байгаа. Пар дээрэ, хахалһан газарта шииг нойто бариха хүдэлмэри хэгдээгүй. Иимэ «агротехникэтэй» тус аймагуудай колхозууд июнь соо болоһон багаханшье ган гасуурие дабан гаража шадахагүй байшоо. Тиимэһээ Курумканай ба Баргажанай аймагай колхозууд республика дотороо эгээл муу ургаса абаһан байна.

Яруунын ба Хэжэнгын аймагуудай олохон колхозууд агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудай түсэб дүүргээгүй, таряа хуряалга муугаар үнгэргэһэн дээрэһээ һайн ургаса абажа шадаагүй байна.

Таряанажалай талаар манай түрүү аймагууд болохо Бичурын, Мухаршэбэрэй, Тарбагатайн, Кударын Түнхэнэй, мүн тэрэшэлэн Байгал шадарай аймагууд мүнөө абагшаһаа үшөө һайн ургаса абажа, колхозуудайнгаа олзо доходые нилээд дээшэлүүлхэ дүүрэн арга боломжотой байгаа. Гэбэшье, эдэ арга боломжонууд гүйсэдөөр хэрэглэгдээгүй. Олохон колхозууд агротехническэ заабаринуудые эбдэдэг, худөө ажахын хүдэлмэринүүдые хангалтагүйгөөр үнгэргэдэг байгаа.

Өөрынгөө хүдэлмэриие шүүмжэлхы ёһоор сэгнэжэ үзэхэ, амжалтануудаараа дашуурдаг, тэдээгээрээ сэдьхэлээ ханажа, толгойгоо эрьедэг хойрогоор хандадаг аюултай ябадалтай эрид шууд тэмсэхэ гэжэ маниие Коммунистическэ парти бэ нүхэр Сталин һургана. Гэхэ зуура, зарим аймагуудай, колхозуудай, МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд гансахан лэ амжалта, туйлалтануудтаа дэмы хүхеэд лэ, харин ургасын түлөө тэмсэлдэ бии байһан алдуу дутуунуудаа обёорногүй, хабарай тарилгада һайнаар бэлэдхэжэ, тэрэниие эрхим һайнаар үнгэргэхэ хэмжээнүүдые абанагүй.

Бичурын, Мухаршэбэрэй, Тарбагатайн, Кударын аймагуудай колхозууд бии байһан үрһэ хүрэнгынгөө хахадыень үшөө сэбэрлээдүй байна. Олохон колхозуудта үрһэ хүрэнгэ сэбэрлэхэ, тэрэниие тарилгын кондицида хүргэхэ хэрэг ёһотойгоор эрхилэгдэнэгүй. Зарим аймагуудта ехэ үрһэ хүрэнгэ шииг нойтотой байжа, муу ургаса үгэдэг байна. Хартаабхын үрһэ хэрэгтэй соонь колхозууд хаагаагүй, мүн тэрэшэлэн овощиин, тэжээлэй корнеплодуудай ба ногооной, силосно культуранудай үрһэ хүрэнгэгүй байбашье, тэдэниие бэдэрэн абанагүй. Үбэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулганууд тон муугаар үнгэргэгдэнэ.

Иимэ һанаа ямар ябадалые эсэслэн усадхахын шухала байһые нүхэдүүд, һайса мэдэнэт. Юуб гэхэдэ, ажал хэрэгтээ иимэ һанаа амараар, харюусалгагүйгөөр хандаха болоо һаа, хабарай тарилгые таһалдуулжа болохо, энэ жэлэй ургаса абалгада һаад ушаруулжа болохо.

Худөө ажахын культуранудай үрһэнэй ажахыдахи дутагдалнууд республикын колхозуудта худөө ажахын культуранудай ургасые дам саашадань дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн һаад ушаруулна. Үнгэрэгшэ жэлдэ ороохото культуранудай 4-нэй нэгэ хубиһаа үлүүтэйнь сортовойбэшэ үрһөөр таригдаһан, тиихэдэ овесой бүхы талмайн миил 19 процентнь сортовой үрһөөр таригдаһан байна. Прибайкальска, Сэлэнгын, Кударын, Кяхтын аймагуудта овес ба ячмень сортовой үрһөөр огто таригдаагүй шахуу.

Олонхи колхозуудта үрһэнэй участогуудта агротехникэ муугаар бэелүүлэгдэнэ. Тиихэдэ үрһэнэй участогуудай ургаса таряанай юрын талмайнуудай ургасаһаа олонхи ушарта ямаршье илгаагүй байдаг. Таряа хуряалгын урда тээ, имагтал ургасыень хараһан хойноо хүрэнгын участогуудые илгадаг ехэ алдуутай ябадал олохон колхозуудта үзэгдэнэ.

Гүрэнэй Онохойн селекционно, Онохойн овощесеменоводческо, мелиоративна станцинууд муугаар хүдэлмэрилнэ. Һүүлэй 3 жэлэй туршада селекционно станци элитын үрһэ, илангаяа олон жэлэй ногоонуудай үрһэ ургуулан тушааха түсэбөө нэгэтэшье дүүргээгүй. Тэрэ хадаа түсэбэй ёһоор 1952 ондо 1600 центнер элитын үрһэ тушааха байһан аад, оройдоо 458 центнер тушаагаа. Тиихэдэ, олон жэлэй ногоонуудай үрһэ нэгэшье килограмм тушаагаагүй.

Райсемхозууд мууса хүдэлмэрилнэ, тэдэн үрһэ таридаггүй колхозуудһаа юугээрээшье илгарнагүй. Тиимэ райсемхозууд гэхэдэ, Яруунын аймагай «Коммунизм», Хэжэнгын аймагай «Заветы Ильича», Кяхтын аймагай Энгельсын нэрэмжэтэ райсемхозууд болоно.

Ногооной үрһэ таридаг тусхай ажахынууд тон хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилнэ. Үнгэрһэн жэлдэ олон жэлэй ногоо тарилгын түсэб оройдоо 88 процент дүүргэгдээ, оройдоо 105 центнер үрһэ ургуулагдаа, тэдэ нэгэшье килограмм гүрэндэ тушаагдаагүй. Зүгөөр үрһэ тарилгын ажахынууд 625 центнер үрһэ ургуулха ёһотой байгаа.

Үрһэнэй ажахыда иимэ доройтонги муу байдалые тэсэжэ болохогүйнь мэдээжэ. Энэ хэрэгэй хойноһоо шууд оролсохо, үрһэ тарижа ургуулдаг ажахынуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха хэрэгтэй.

Республикын худөө ажахые 1953 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбөөр тарилгын талмайе үргэдхэхэ ба элдүүрилэгдэдэг газарые ехэ болгохо, тэжээлэй культуранудай удельнэ хэмжээе нилээд дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдана. Тарилгын бүхы талмайда тэжээлэй культуранууд 19,5 процент эзэлхэ, зарим районуудаар, илангаяа малажалтай райондо үшөө ехэ хэмжээтэй байха. Город шадарай районуудта бэ промышленна центрнүүдтэ дүтэ районуудта овощной культуранууд нилээд ехээр таригдадаг болохо.

Худөө ажахын бүхы культурануудай ургасые нилээд дээшэлүүлхэ ба таряанажалай продуктнуудай валовой суглуулалтые ехэ болгохо гэжэ түсэбөөр баталагдаа. Тусгаарлабал, ороохото культуранудай ургаса 20 процент, овощь, хартаабха, тэжээлэй корнеплодой ургаса хоёр дахинһаа бага бэшээр дээшэлүүлэгдэхэ ёһотой.

Худөө ажахын культуранудай ургасые манай республикын колхозуудта дээшэлүүлхын тула шухала ба харюусалгатай хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй.

Шииг тогтоохо, тарилга хэхэ, хүрьһэ элдүүрилхэ бэ тарилгын хойноһоо харууһалха талаар агротехническэ бүхы эрилтэнүүдые сахижа богонихон. агротехническэ эрхим болзорто энэ жэлэй хабарай тарилгые үнгэргэхэ, тиихэдээ агротехническэ заабаринуудые эбдэдэг ба хайша хэрэгээр бэелүүлдэг ябадалтай хайр гамгүй шанга тэмсэл ябуулха хэрэгтэй.

Ороохото культуранудай бүхы үрһые нара һалхинда хатаан дулаасуулха, тиигээд хабар ургасада нэмэлтэ тэжээл үгэхын тулада нютагай ба минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй запас колхоз бүхэндэ байгуулха ябадал туйлаха.

Мүнөө жэл 100 мянган гектарһаа бага бэшээр гү, али тарилгын түсэбэй гурбанай нэгэ хубиһаа бага бэшээр ороохото культуранудые узкоряднаар ба хэрээһэлжэ тарихын тулада, тарилгын талмайн 25 процентһээ бага бэшэдэ хартаабха квадратна-уурхайлһан аргаар тарихын тулада, ороохото культуранудые, хартаабхые яровизированнэ үрһөөр тариха, намарай ба хабарай хара таряан болон гречихэ шэмэжэ урэжүүлхэ түсэб дүүргэхын тулада үндэр ургаса ургуулха түрүү, прогрессивнэ, агротехническэ аргануудые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ.

Үрһэ ургуулдаг колхозуудта гуримтай болгохо, эрхим газарта, урда тээнь эрхим культура таридаһан газарта үрһэнэй участогуудые саг соонь тэһалха, тэндэ бүхы агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые үнгэргэхэ ябадал хангаха. Имагтал сортовой, һайн шанартай үрһөөр тарилга хэхэ. Райсемхозуудай бэ илангаяа ногоо ургуулдаг тусхай ажахынуудай хүдэлмэри һайжаруулха. Эрхим репродукциин үрһэнүүдые, илангаяа ногоонуудай үрһэнүүдые ургуулхын түлөө ногоо таридаг колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй ба агрономуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ. Энээнэй түлөө МТС-үүдэй үүргые ба директорнуудэй болон главна агрономуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ. Республикын Худөө ажахын министерство ба худөө ажахын аймагай таһагууд үрһэ ургуулгые хүтэлбэрилхэ хэрэгээ һайжаруулха ёһотой.

Кондицида хүргэгдөөгүй үрһөөр тарилга хэһэн ябадалые колхозуудай экономикые муудуулха ба гүрэнэй интересүүдтэ ехэхэн гарза хохидол ушаруулха зорилготой, колхоздо эсэргүү ба гүрэндэ эсэргүү ябадал гэжэ сэгнэхэ. Февральда ба мартын түрүүшын хахадта үрһэеэ тарилгын кондицида хүргэхын тулада үрһэ сэбэрлэхэ ба тарилгада бэлэн болгохо ажалые эрид шангадхаха хэрэгтэй.

Наг шэбхэ суглуулха ба таряалан дээрэ гаргаха, саһа тогтоохо болон үбэлэй агротехническэ бусад хэмжээ-ябуулганууд үндэр ургасын түлөө тэмсэлэй шухала услови байһан туладань тэрээндэ анхаралаа шангадхаха. Агротехническэ хэмжээ-ябуулгын түсэб дүүргэгдэхэ ёһотой.

Шииг тогтоохын түлөө тэмсэл халаа үндэр ургаса ургуулхада байгалай үмэнэхи гандуу газарта шиидхэхы нүхэсэл мүн. Поли дээрэ манай хэжэ байгаа бүхы агротехническэ хэмжээ-ябуулганууд гол зорилгодо — шииые суглуулан тогтоохо зорилгодо зорюулагдаһан байгаа доро ол, аша үрэ үгэхэ байна. Пар ба намарайнгаа пар дээрэ бүхыдэнь хабар эртэ шииигынь хушажа абаха, ороохото — залаата культурануудые, олон жэлэй ногоонуудые ба тэжээлэй корнеплодуудые хабар эртэ тариха гэхэ мэтын агротехническэ аргануудые үргэнөөр ба хаа хаанагүй хэрэглэхэ хэрэгтэй гэжэ лаб мэдэгдэһэн байна. Гэхэтэй хамта, республикын талын ба модото талын зонодо элһэлиг хүрьһэн дээрэ хабарай хахалалта, пар болон намарай парые хабар дахин хахалхаяа болёогүй доромнай тогтууритай ба үндэр ургаса абтахагүй гэжэ үндэр ургасын мастернуудай дүй дүршэл харуулна. Һайнаар элдүүрилэгдэһэн пар ба намарай пар дээрэ, тэрээниие хабар дахин хахалангүй бүхы тарилгаяа хэхэ гээшэ үндэр ба тогтууритай ургаса абаха шухала эрга мүн.

МТС-үүд ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, худөө ажахын органуудай хүдэлмэрилэгшэд пар болон намарай пар бэлэдхэлэй туйлай ехэ удхашанарые ойлгохо ёһотой. Имагтал пар болон намарай пар дээрэ тарилгаяа хэхэ зорилго дүүргээ һаа, газартаряалангай хүгжэлтэдэ горьтойхон илалта туйлаһан ябадал болохо байна.

Республикын колхозууд 32 мянган гектар уһалагдадаг таряанай газартай. Үндэр ба тогтууритай ургаса абаха хэрэгтэ уһалагдадаг газарай удхашанарай али зэргын ехэ байһаниинь мэдээжэ.

Гэбэшье, колхозуудай уһалууриин системэнүүдэй нилээд ехэ хубинь задагай зайдан хэбтэдэг, жэлһээ жэлдэ заһагдадаггүй, һэльбэн һэргээгдэдэггүй. Газар уһалалга эмхигүйгөөр хэгдэдэг, һүниин сагта болюулагдадаг, уһалууриин системэнүүдые эзэн бусаар ашаглаһан дээрэһээ поли ба сабшалангай гадуур ехэ уһа ошодог. Һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэ хэдэн аймагуудта, тусгаарлабал Бичурын, Кударын, Занграйн аймагуудта уһалагдадаг газарынь бага болоһон байна.

Уһалууриин сетиие уһалууриин шэнэ системэдэ оруулан заһаха гүрэнэй түсэб 1952 ондо таһалдуулагдаа. 5 мянган гектарай оронда оройдоо 1,5 мянган гектар заһагдаа.

Болохол газартань, бүхы колхозууд ба МТС-үүдтэ уһалууриин системэнүүдые үргэдхэхэ, уһалууриин жиирэй барилгануудые бариха ба уһалагдадаг газарые ехэ болгохо хүдэлмэри дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй. Бичурын, Баргажанай, Занграйн, ба Кударын аймагуудай колхозууд ба МТС-үүд уһалууриин хуушан системэнүүдые уһалууриин шэнэ системэ болгожо һэльбэн заһаха хэрэгые мүнөө жэл бүримүһэн дүүргэхэ уялгатай.

Мүнөө залеж болошоһон һөөг бургааһа ургашаһан аад, орхигдошоһон таряалангай газарнуудые һөөргэнь элдүүрилхэ гээшь ургасын түлөө тэмсэхэ хэрэгтэ бага бэшэ удхашанартай юм.

МТС-үүдэй техникээр баян болоод байхадань, хаягдаһан таряанай газарнуудые мүнөө жэл һөөргэнь ашаглаха бүхы арга боломжонууд аймаг бүхэндэ бии юм. Тиимэһээ энээниие заабол хэхэ хэрэгтэй. Энээнтэй хамта малажалай тэжээлэй базые үргэдхэхэ ба һайжаруулхын тулада малай фермэнүүдэй хажуугаархи ургаса мүүтай бэлшээринүүдые сэбэрлэжэ, тэрээнэй ашаар шэнэ газар бүри ехээр ашаглажа үргэлжэлхэ шухала.

Севооборотой ёһоор таридаг болохо ба газартаряалангай ногоо тарилгатай системэдэ дамжан орохо гээшэ тэжээлэй бата бэхи база байгуулгада гол шухала асуудал болоно.

Республикын бүхы колхозуудта полевой севооборотуудта аяар 1950 оной урда тээ ороһон байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ 30 колхозуудта ажахын дүүрэн түхеэрэлгэтэйгээр тэрэ хэгдэһэн байха юм. Гэбэшье, севооборотой ёһоор тарилга хэлгэ муу са бэелүүлэгдэнэ. Хоёрхон колхозууд—Кабанскын аймагай Молотовой ба Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд дүүрэн севооборотой болоһон байна.

МТС-үүд ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, худөө ажахын органуудай хүдэлмэрилэгшэдэй ба худөө ажахын мэргэжэлтэдэй талаһаа севооборотой болохо ябадалые сэгнэдэггүй байха гээшые эрид болюулха зорилго табигдана. Севооборотые бии болгохо ба газартаряалангай ногоо тарилгатай системые нэбтэрүүлхэ гээшые колхозуудай ба МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй, худөө ажахын таһагуудай, МТС-үүдэй агрономуудай ажал хэрэгтээ али зэргын шадамар байһыень сэгнэхэ гол арга, газартаряалангай культурые дээшэлүүлхэ талаар парти ба гүрэнэй табиһан зо-

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

Хүдөө ажаһын хүдэлмэрилэгшэдэй республиканска зүблөөн

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ЖЭЛЭЙ ДҮНГҮҮД, 1953 ОНДО КОЛХОЗУУД БОЛОН МТС-үүдэй ЗОРИЛГОНУУД ТУХАЙ

КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр А. У. ХАХАЛОВАЙ элидхэлһээ

рилгонуудые хооһон үгөөрөө бэшэ, харин бодото дээрэ шиидхэхээр тэдээнэй бэлэн байһыень харуулһан зүйл болоно.

Машинно-тракторна станцинуудай шухала зорилго

Социалистическэ хүдөө ажахые дам саашадань хүгжөөхэдэ ба колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлхэдэ гол үүргэ машинно-тракторна станцинууд дүүргэнэ.

Колхозуудта полевой гол хүдэлмэринүүдые механизацилжа дүүргэхэ, малажалда, овощь, сад тариха ажалда хүдөө ажахын продукци зөөхэ, тээхэ ба буулгаха ажалда, намагжалһан газарые хатааха, газар уһалха ба шэнэ газар элдүүрилхэ ажалда ажал ехэтэй хүдэлмэри механизацилгые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэжэ шэнэ сталинска табанжэлэй түсэб тушаа партиин XIX съездын директивэнүүд дотор хэлэгдэнэ.

Мүнөө жэл республикын МТС-үүд тракторна паркын бүтээсые нэгэ бага дээшэлүүлжэ, полевой хүдэлмэриин шанарые һайжаруулаа. Тракторна хүдэлмэринүүдэй түсэб дүүргэгдэә, трактор бүхэнэй дунда зэргын бүтээсэ 20 гектараар ехэ болоо. Тарянажалдахи гол хүдэлмэринүүд нилээд эмхитэйгээр ба богони болзорто үнгэргэгдөө. МТС-эй хүдэлмэриин һайжарһан дээрэһээнь хүдөө ажахын культурануудай ургаса дээшэлһэн ба хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ ехэ болоһон байна.

Гэбэшье, түсэбэй дүүргэлтые таһалдуулһан, муу шанартайгаар ажалаа хэдэг ба техникээ ехээр миин байлгадаг зарим МТС-үүдэй хэлэшэгүй муу хүдэлмэри дунда зэргын показательнуудай саана заримандаа далдалагдадаг. 38 МТС-үүдһээ 13-ниинь тракторна хүдэлмэриин түсэб дүүргээгүй. Тус бүри хүдэлмэриие тогтоогдомол болзорнуудта түйсэдхэхэ түсэб муугаар дүүргэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, намарай пар хахалалгые болзортонь оройдоо 2—Селендумын ба Итанцын МТС-үүд, үбһэ сабшалга ба намарай таряа тарилгые—оройдоо 6 МТС-үүд дүүргэә. Силосованиие нэгэшье станци дүүргээгүй.

МТС-эй хүдэлмэридэхи гол дутагдал юуб гэхэдэ, тэрээнэй тон баян техникэ үшөөл муугаар ашаглагдана. 15 хүсэтэй тракторай суудхэдээ дундa зэргын бүтээсэ нёдондо жэлдэ зөөлэн хахалалга дээрэ оруулжа тоолобол оройдоо 2,3 гектар гэхэ гү, али халаан соогоо нэгэ гектар шахуу болоһон байна. Культиватор бүхэндэ 660 гектарай орондо оройдоо 220 гектар, сеялкэ бүхэндэ оройдоо 166 гектар хүртэнэ. Үбһэ хуряалгын ба лугомелиоративна машинанууд тон хангалтагүй хэрэглэгдэнэ.

Манай республикын МТС-үүдтэ хүдэлмэриин түрүү арга методууд һулаар нэбтэрүүлэгдэнэ, механизаторска кадрнууд ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй заримахайнь техническэ бэлэдхэл дутамаг байха юм. Олохон тракторна бригаданууд эмхидхэлэйнгээ талаар үшөөл һула зандаа. Зарим МТС-үүдтэ гансашье халаанда тракторнуудта хүдэлхын түлөө хүнүүд дутадаг.

Тиимэһээ тракторнууд айхабтар ехээр миин байха ушартай болодог. Жэшээлхэдэ, Ториин МТС-тэ 1952 ондо сезон соогоо түсэбэй ёһоор 28,5 мянган тракторсменэ хүдэлхэ ёһотой аад, оройдоо 11,1 мянган халаан хүдэлөө. Олохон МТС-үүдтэ хүдэлмэриингөө сагые хахадһаань гурбанай хоёр хуби хүрэтэр миин байжа үнгэргэдэг.

Гэхэтэй хамта, комбайнернууд ба трактористнууд үнлэр бүтээсэ хайшан гээд туйланаб гэхэдэ, хамагай түрүүн лэ хүдэлмэриин сагые үлэмжэ һайнаар хэрэглэхын түлөө, ажал дундуур миин байхагүйн түлөө үсэд шанга тэмсэлэй аша үрөөр туйлагдана. Хонхолойн МТС-эй бригадирнууд нүхэд В. Попов, Н. Иванов, Цагаан-Усанай МТС-эй — Ч. Норбоев, Ехэ-Куналейн МТС-эй —Е. Назаров ба бусад олон бригадирнууд эгээл энээнэй ашаар жэлэйнгээ түсэбые 130—160 процент дүүргүүлхэ ябадал туйлаһан байна.

Ажалай түрүүшүүл МТС бүхэндэ бии юм, тиимэһээ тэдээниие бүри олон болгохо гээшэ хүдөө ажахын таһагуудай, МТС ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зорилго мүн.

Тэжээлэй бата бэхи база байгуулхада, фермэнүүд дээрэхи ажал ехэтэй хүдэлмэриие механизацилхада МТС-эй үүргэ айхабтар ехэ юм. Үбһэ хуряалгын ба лугомелиоративна машинанууд, силос хэршэдэг, үбһэ тэжээл жэжэдхэдэг ба бусад механизмууд олоороо республикадамнай асаргадаһан байна. Тиигэжэ тэжээлэй базын проблемэ шиидхэхэ бүхы условинууд байгуулагдаа.

Гэбэшье, олонхи МТС-үүд энэ зорилгые дүүргээгүй, механизированнээр үбһэ хуряаха, силос хэршэхэ ба малажалай фермэнүүд дээрэхи ажалые механизацилха даалгабари таһалдуулаа. Тракторaар үбһэ сабшаха түсэб оройдоо 67,5 процент, тэжээл силосовалха хүдэлмэри оройдоо 42 процент дүүргэгдэә. Тиихэдээ сабшагдаһан бүхы үбһэнэй зүбхэн лэ хахадынь шахуу тармагдаһан ба багахан үбһэн вал болгогдоһон байна.

Уһалууриин сетиие үргэдхэхэ, намагжаһан газарнуудые хатааха, сабшалан дээрэхи һөөг бургааһа болон дэгнүүлнүүдые арилгаха талаар МТС-үүд багахан юумэ хээ.

Манайда эгээл шухала ба хойшолуулагдашагүй проблемэ бологшо, —тэжээлэй бата бэхи база байгуулха проблемые шиидхэлгэдэ олохон МТС-үүд ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгагүй хандалгые хамагай түрүүндэ болюулха хэрэгтэй.

МТС-үүд ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд полевой хүдэлмэринүүдэй эхилһэнһээ хойшо трактористнуудые, машинистнууд ба бусад хүдэлмэришэдые саг үргэлжэ ажаллахаар лугомелиоративна отрядуудта ба агрегадуудта дутамаггүйгөөр табиха ёһотой. Сабшалангые һайжаруулха ба ногооной ургасые ехэ болгохо, канава малтадаг машинануудые дүүрэнээр хэрэглэхэ хэрэгтэй, тиигэжэ уһалууриин сетиие нилээд үргэдхэхэ, намагжаһан сабшалан ба бэлшээриие хатааха ябадал эмхидхэхэ. Пропашной культурануудые, илангаяа тэжээлэй корнеплодууд ба силоснэ культурануудые тариха, хуряаха ба ряд хоорондын элдүүрилгэ хэхэ талаар үлэмжэ ажал ехэтэй хүдэлмэриие мүнөө жэл үргэнөөр механизацилха хэрэгтэй.

Мүнөө жэл олонхи колхозуудта орооһото культурануудынь бүхыдөө шахуу комбайнаар хуряагдаха юм. Тиимэһээ тогууд дээрэ орооһо сэбэрлэхэ хүдэлмэриие механизацилга тусгаар удхашанартай болоно. Колхозууд ба МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд бүри мүнөөнһөө эхилэн энэ хэрэгые һайнаар бодомжолжо, хаража үзэхэ, тиигээд орооһоной тогуудые механизацилха, талмай болон һарабшануудые бариха талаар хүдэлмэри удааруулангүй эхилхэ уялгатай.

Республика доторхи бүхы агрономическа кадрнуудай гурбанай хоёр хубинь МТС-үүдтэ хүдэлмэрилдэг. Гэбэшье, мэргэжэлтэдэй олонхинь, илангаяа МТС-үүдэй главна агрономууд ажалай нормо тогтоохо ба тракторнуудай хүдэлмэри эмхидхэхэ асуудалнуудые эрхилхэдээ газартарялангай ажалай культурые ба хүдөө ажахын продуктнуудай үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ асуудалнуудта огто һаналаа табидаггүй гү, али тон багаар табидаг байна. Республикын Хүдөө ажахын министерство агрономическа хүдэлмэрилэгшэдые хүтэлбэрилхэ ябадал һулаар бэелүүлнэ, тэдээндэ ёһотой эрилтэ табинагүй.

МТС-үүдэй хүдэлмэриие һайжаруулхада механизаторска кадрнууд шиидхэхы үүргэ даадаг байха юм. МТС-үүдые механизаторска кадрнуудаар хангалгада зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгагүйгөөр хандадагыень болюулха хэрэгтэй. Нёдондо жэлдэ Тарбагатайн, Цагаан-Усанай, Сүхын, Итанцын, Ториин ба бусад МТС-үүдтэ тракторнуудайнь гурбанай нэгэ хубиһаа хахадынь хүрэтэрөө миин байһан гү, али ганса халаан соо хүдэлжэ байһан юм.

Тиигээд механизаторска кадрнуудые бэлэдхэлдэ мүнөөшье дутагдалнууд бии юм гэжэ хэлэхэ зэргэтэй. Сүхын, Цагаан-Усанай, Ново-Брянска МТС-үүдэй, Ториин аймагай хоёр ба Бичурын аймагай гурбан МТС-үүдэй харьяата колхозуудта трактористнууд олоор дутажа байдаг, тиигээд механизаторска һургуулинуудта ба МТС-үүдтэ трактористнуудые һургаха түсэб таһалдуулагдаа. МТС-эй директорнүүдшье, колхозой хүтэлбэрилэгшэдшье энээндэ һаналаа табинагүй.

Гадна, МТС ба колхозуудай хоорондохи договорнуудые хүсэтэй байха ёһоорнь, хүсэтэй ба удхашанартай болгоогүй дороо, МТС-үүдэй директорнүүдэй ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо договорой ёһоор уялгануудаа дүүргэлгэдэ хайша хэрэгээр хандаһан ябадалаа дам дамаа орхилсожо, танил талын ёһоор харилсадаг баримтануудые эрид болюулаагүй дороо МТС-эй хүдэлмэриие һайжаруулхын аргагүй.

Хабарай полевой хүдэлмэри газаа орожо ерээ. Гэбэшье, МТС-үүд хабарай тарилгада удаанаар ба эмхигүйгөөр бэлэдхэжэ байна. Февралиин 10-най мэдээгээр оройдоо 3 МТС-үүд—Саянтын (директорынь нүхэр Танхасаев), Үдын (директорынь нүхэр Кравченко) ба Түнхэнэй (директорынь нүхэр Усов) трактор заһабарилха жэлэйнгээ түсэбые дүүргэнхэй. Бэшэ МТС-үүдэй тракторнуудай гурбанай нэгэ хубинь, олон машинанууд үшөө заһагдаагүй. Зарим МТС-үүдтэ заһабари шанар багатайгаар хэгдээ, комплектнэ боложо хүсөөгүй тракторнууд ба хүдөө ажахын машинанууд заһабариһаа гаргагдаа. Тракторнуудые, тарилга хэдэг ба хүрһэ элдүүрилдэг машинануудые заһабарилгаар лэ полевой хүдэлмэринүүдтэ МТС-үүдэй техническэ базануудые бэлэдхэхэ ябадалые хизаарлажа, тиигээд комбайнуудай заһабариие ёһотойгоор эмхидхээгүй байдаг ушарые зохистой гэжэ тоолохын аргагүй. Нэгэшье МТС үбһэ хуряалгын машинануудые, силосорезкэнүүдые заһабарилнагүй, машина шагтагалдаг түхеэрэлгэ, волокуша, заправка хэхэ зэмсэг, тракторна бригадануудта хэрэгтэй слесарна тоног хэгдэнэгүй.

Мүнөө үеын түрүү техникээр зэбсэгжэһэн Бурят-Монголой хүдөө ажахын механизаторнууд парти ба правительствын эсэгэ ёһоной саг үргэлжын туһаламжадань түшэглэн, шэнэ табанжэлэй гурбадахи жэлэй түсэбые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ байһандань ажаг һэжэггүй.

Колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар саашадань бэхижүүлхын түлөө

Колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлхэ, хүдөө ажахын артелиин Сталинска Уставые наринаар сахиха тухайда парти ба правительство саг үргэлжэ ба имагта анхаралаа табидаг байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республика дотор Устав эбдэһэн ябадалые усадхаха талаар зарим тэды хүдэлмэри хэгдээ. 1952 ондо хуули бусаар хүнүүдтэ абтаһан 500 гектар шахуу газар бусаагдаа, фермэнүүдэй 905 толгой эбэртэ бодо мал, 1900 толгой хони ямаан бусаагдаа. Колхозуудта гарза хэһэн гэмтэ нюурнуудһаа 400 мянган гаран түхэриг бусаагдаа. Жэлэй турша соо колхозуудай дебиторско үри доёмхо 3 миллион түхэригөөр хороо. Үлүү тушаалнуудые үгы хэһэнэй ашаар 600 хүнүүд захиргаанай—хангалгын хүдэлмэриһөө сүлөөлэгдөө. Колхозой ажалда хамаагүй 500 гаран хүнүүдтэ ажалта үдэр түлэгдэхээ болинхой. Колхозуудта колхознигуудай ажал бүридхэхэ, эмхидхэхэ ба түлэхэ ябадал зарим тэды һайжараа.

Гэбэшье, хүдөө ажахын артелиин Устав эбдэһэн ябадал эсэстээ хүрэтэр усадхагдаагүй, хүдөө ажахын органууд ба колхозуудай правленинүүд колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлгэдэ үшөөл үдэр бүри һаналаа табинагүй.

Хэдэн аймагуудта ба колхозуудта ниитын газар, мал ба мүнгэ зөөри хулгайда оруулха ябадал үзэгдэнэ. Колхозуудта үшөө 2,5 миллион түхэригэй дебиторско үри доёмхо үлэнхэй.

Устав эбдэхэ ябадалтай тэмсэл саг үргэлжэ бэшэ, харин үе үе болоод ябуулагдадаг, эсэстээ хүргэгдэдэггүй. Заримандаа аймагуудай ба колхозуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд Уставые өөһэдөө эбдэдэг, тиимэһээ жулигууд ба элдэб зайгуул забхай этэгээдүүдтэй эбсэшэгүй, принципиальна тэмсэл ябуулжа шадахагүй байдаг.

Үнэхөөрөөшье, Зэдын аймагта гүйсэдкомой түрүүлэгшэ байһан Багадаев колхозой мал өөрөө хулгайлжа эдижэ байхадань тэрэ аймагай колхозуудта хүдөө ажахын артелиин Устав эбдэхэ ябадалтай принципиальна тэмсэл хайшан гэжэ ябуулжа болохо гээшэб. Хориин МТС-эй директор байһан Козлов колхозой зөөри өөртөө абажа байхадань тус МТС-эй хүтэлбэрилэгшэдэй талаһаа Устав эбдэхэ ябадалтай ямар тэмсэл хэгдэжэ шадахa гээшэб.

Тоо бүридхэлгын бусайдаһан газартал хүдөө ажахын артелиин Уставые бүдүүлигээр эбдэхэ ябадал олоор гарадаг гэжэ ажабайдал харуулна. Тоо бүридхэлэй гээгдэһэн ябадал жулигууд ба забхай зайгуул амитадта зохид байдал бии болгодог, тэдэнэр колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй алмай һүлэр байдалые хэрэглэн, хамтын зөөриие хулуудаг байха юм.

Мүн натуральна ба мүнгэн олзо буруугаар хэрэглэгдэжэ, Устав эбдэгдэдэг байна Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын, Мухаршэбэрэй, Иволгын, Кударын ба Ториин аймагуудай зарим колхозуудта Уставай эрилтэнүүдые эбдэжэ, гүрэнэй урдахи уялгануудаа дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр хамаг олзо доходоо ажалта үдэртэ хубаажархиһан байха юм. Тиимэһээ эдэ колхозуул хубаагдахагүй фонднуудаа ехэ болгохын тула, үйлэдбэриин барилгада, үүлтэртэ мал, машина ба зэмсэг, тэрэшэлэн минеральна үтэгжүүлгэ абахын тула мүнгэ зөөри багаар һомолдог. Натуральна ба мүнгэн олзо доходоо колхозуудта буруугаар хубаадаг ба хэрэглэдэг буруу практика колхозуудай ба колхознигуудай интересүүдтэ горьтойхон хохидол үзүүлнэ.

Хүдөө ажахын органууд, МТС-үүд, илангаяа хүдөө ажахын мэргэжэлтэд колхоздо ажалай эмхидхэл ба түлэбэри һайжаруулха хэрэгтэ һаналаа мууса табина.

Колхознигуудай ажалай бүтээсын бага байһан ушар колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлхэ хэрэгтэ горьтойхон һаад хэнэ. Нилээд олон колхозууд ажалта үдэр гаргашалха түсэбөө дүүргэнэгүй, колхоздохи шухалын шухала хүдэлмэри саг соогоо хэгдэнэгүй. Ажал хэжэ шадаха колхознигой дунда зэргын бүтээсэ һүүлэй үедэ нэгэл хэмжээндээ,—300 ажалта үдэр зандаа үлэнхэй. Тэрээнтэй хамта, олон колхознигууд ажалта үдэрэй тогтоогдомол минимумые олоногүй. Жэшээлхэдэ, 1952 ондо 4500 хүн ажалта үдэрэй минимум олоогүй, эдэ хүнүүд хүдөө ажахын артельнүүдэй ажал хэжэ шадаха хүнүүдэй 6,5 процентнь болоно.

Колхозуудай ажалай резервнүүдые хэрэглэхэдэ үзэгдэгшэ болошогүй байдалай шалтагааниинь юун бэ.

Хамагай түрүүндэ, ажалай журамые сахихын түлөө саг үргэлжын тэмсэлэй үгы байһан ушарта. Зарима̃ндаа колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд өөһэдөө ажалай журам һуларуулха ябадалда туһалалсадаг, юуб гэхэдэ хубиингаа хэрэгээр иишэ тиишээ ябахыень колхознигуудые ээлжээгээр табидаг, ой тайга ошожо һамар сохихо гэхэ мэтээр табидаг байнад. Энэ бүтэхэгүй практика Ториин, Прибайкальска, Кударын ба Тарбагатайн аймагуудта үзэгдэһэн байна.

Үйлэдбэриин бригадануудай саг үргэлжын байха принципые олонхи колхозуудта эбдэһэн ушар хадаа ниитын хүдэлмэринүүдтэ ажалай ресурснуудые муугаар хэрэглэһэн шалтагаануудай нэгэн мүн. Үйлэдбэриин бригадануудта ба малажалай фермэнүүдтэ хүнүүдэй ошохо ерэхэ, һэлгэлдэхэ ябадал айхабтар олон болонхой. Огородой, барилгын ба тарянажалай бригада хүрэтэрөөшье жэлэй турша соо нэгэ сугларжа байха, нэгэ таража байха ушарнууд олон үзэгдэнэ. Малажал дээрэшье энээнһээ һайн бэшэ. Жэшээлхэдэ, Хориин аймагта малай хойноһоо харууһалжа байгаа 716 эрэгтэй ба эмэгтэй колхознигуудай оройдоо 237 хүниинь гэхэ гү, али 33 процентнь гурбан жэлэй турша соо малажал дээрэ ажалланад Прибайкальска, Зэдын, Курумканай, Хэжэнгын ба бусад зарим аймагуудай колхозуудта 1952 оной турша соо малажалай хүдэлмэрилэгшэдэй 20 — 30 процентнь һэлгэгдэһэн байна.

Колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлгэ сталинска шэнэ табанжэлэй даалгабариие дүүргэхын түлөө шухала удхашанартай юм, тиигээд колхозно байгуулалтада манай гол зорилго хойшодоошье юун болоноб гэхэдэ, колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлхэ, хүдөө ажахын артелиин Уставые эбдэлгэтэй тэмсэхэ ябадал болоно.

Бидэнэр колхознигуудай ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын хойноһоо шармайн оролсохо ёһотойбди. Энээнтэй дашарамдуулан үйлэдбэриин бригадануудые бэхижүүлхэ, тэдэнэй составые саг үргэлжын болгохо, ажалай эмхидхэл ба түлэбэриие гуримшуулха, ажалай журамые үдэр бүри бэхижүүлжэ байха хэрэгтэй. Ажалай журамые эбдэдэг лодырь болон залхуу зайгуулнуудтай эгээл хайра гамгүй тэмсэл ябуулха, тэдээндэ тэсэшэгүй байдал бии болгохо хэрэгтэй.

Хүдөө ажахые дам саашадань хүгжөөн дэбжээхэ ба колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлхэ зорилгонууд артелиин ажахые али бүхы талаарнь, тэрэ тоодо сад тариха, эртын овощь һуулгаха, зүгы ба ан үсхэбэрилхэ ажал хүгжөөхые эринэ. Гэбэшье, колхозно үйлэдбэриие хүгжөөхэ эдэ нэмэлтэ арга боломжонууд хэдэн олон колхозуудта тон муугаар хэрэглэгдэнэ.

Хамтын ажахын интересүүд хүдөө ажахын электрификаци али болохоор хүгжөөхые, гидростанцинуудай болон нютагай түлишөөр хүдэлхэ электростанцинуудай барилга үргэнөөр дэлгэрүүлхые эринэ. Республика дотор уһанай энерги ба нютагай түлишэ угаа ехэ байбашье, электрификаци тон удаанаар хэгдэжэ байна. Республика дотор 89 колхозууд, тэрэ тоодо 1952 ондо — 8 колхозууд электричествотэй болоо.

Олон электростанцинууд колхозуудай гэмээр, техническэ харууһа үгы байһан дээрэһээ хэрэггүй болежэ, хүдэлхэеэ болинхой. Тэрэ саанаа колхозуудтахи электроэнерги ехэнхидээ миин лэ гэрэлтүүлгэдэ хэрэглэгдэнэ.

Колхозуудые электрификацилхада МТС-үүдтэ шухала үүргэ даалгагдана. Тэдэн электростанцинуудай барилгын хүдэлмэриие механизацилхада ба электротүхеэрэлгэнүүдые зүбөөр ашаглахада колхозуудта туһаламжа үзүүлхэ уялгатай.

Бидэнэр табанжэлэй дүүрэтэр республикын хүдөө ажахые электрификацилжа дүүргэхэ ёһотойбди. Союзай правительство ба партиин Центральна Комитет республикада ехэ туһаламжа үзүүлнэ, түхеэрэлгэ, материалнууд ба удаан болзорой зээли кредит хүсэд хүрэхөөр табидаг.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб мүнөө аймагуудта, МТС ба колхозуудта хүргэгдөө. Гүрэнэй түсэбэй даалгабаринуудай бүхы показательнуудые гол гүйсэдхэгшэдтөө—колхозуудай ба МТС-үүдэй үйлэдбэриин бригадануудта ба малажалай фермэнүүдтэ ойрын үдэрнүүдтэ хүргэхэ шухала. Гадна жэлэй даалгабаринуудые колхозуудта—гүүртэ ба отара бүхэндэ, МТС-үүдтэ — тракторна агрегат бүхэндэ эрхэ бэшэ хүргэхэ шухала.

Ойрын жэлнүүдэй перспективнэ хараа түсэбгүйгөөр өөрынгөө ажахые колхоз амжалтатайгаар хүгжөөжэ шадахагүй байна. Мүнөө жэл колхоз бүхэн 3—5 жэлэйнгээ хүдэлмэриин түсэбые зохёохо ёһотой.

* * *

Хүдөө ажахые амжалтатайгаар хүгжөөхэдэ, хүдөө ажахын продукци гаргалгые ехэ болгоходо, колхозуудые ажахын-эмхидхэлэй талаар бэхижүүлхэдэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэд ехэ үүргэ дааха ёһотой. Тэдэнэр хадаа наукын туйлалтануудые ба хүдөө ажахыдахи түрүү практикые ажалдаа бэелүүлхэдэнь колхозууд ба колхознигуудта туһалха, колхозуудай ажалай ресурснуудые зүбөөр хэрэглэхэдэ ба үйлэдбэриие зүбөөр эмхидхэхэдэ туһалха ёһотой. Хамтын хэрэгтэ эрдэм мэргэжэл ба хүсэ шадалаа бүхыдэнь үгэжэ байгаа зоотехнигүүд, агрономууд, механигууд, ветеринарна врачууд ба хүдөө ажахын бусад мэргэжэлтэдэй һайн хүдэлмэриин үлыгэр жэшээ олон бии.

Гэбэшье, мэргэжэлтэдэй хүдэлмэри ёһотой һайнаар хаа хаанагүй эмхидхэгдээгүй. Зарим ушарнуудта тэдэн түсэбгүйгөөр хүдэлдэг, перспективнэ асуудалнуудые дэбжүүлэн табидаггүй. Энээнэй түлөө заримдаа аймагай эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд зэмэтэй байха... юуб гэхэдэ тэдэнэр мэргэжэлт... элдэб тоо мэдээнүүдые зохёох... нүүд болгоод, столой хажууда... ряад лэ байдаг, үгышье һаа т... лэгшэ болгэн гаргаха дуратай... даг. Мэргэжэлтэдые буруугаар... рэглэдэг ниимэ ябадалтай эрид... га тэмсэл ябуулха хэрэгтэй. Хүд... уһанай ажахын, тэрэшэлэн... стройн аймагай таһагуудые... шанар, МТС-эй директорнүүд... республикын Хүдөө ажахын... нистерство хүдэлмэрээ зүбөөр... хидхэхэдэнь мэргэжэлтэдтэ ал... лохоор туһалха ёһотой. Мэрг... тэд сагайнгаа ехэнхи хубиие... гадануудта ба фермэнүүдтэ... үнгэргэхөөр, эгээл тиимээр эн... рэгые эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Колхознигуудай творческо э... үүсхэлые али болохоор хүг... дэбжээхэ, үндэр ургасын ба... ажалай ехэ ашаг шэмэ абадаг... терпүүдые олон болгохо, бүхы... рүү, прогрессивнэ юумые дэм... наукын ба түрүү дүй дүршэлэй... лалтануудые колхозно ажалай... һалбаринуудта түргөөр нэбтэр... гээшэ хүдөө ажахын мэргэжэлт... шухалын шухала зорилгонь м...

* * *

Манай хүсэн түгэс Советскэ... циалистическэ Республиканууд... Союзай хүсэ шадалынь һалб... мандажа, илалтаһаа илалта т... дабшан ябана. Шэнэ 1953 онд... ветскэ хүнүүд Коммунисти... партиин хүтэлбэри доро, ... Сталинай ударидалга доро пар... XIX съездын шиидхэбэринүүд ... тор, нүхэр Сталинай сэсэн ... зохёолнууд дотор табигдаһан ... дэлхэйн-түүхэтэ зорилгону... шиидхэхын тулада бүхы хүсэ ... далаа зорюулжа, коммунизмд... риһон зам дээрэ шэнэнүүд ам... тануудые туйлаха байнал.

Республикын хүдөө ажахые ... жөөхэдэ шэнэ амжалтануудые ... ондо туйлахын тулада республ... колхознигууд, МТС-эй хүдэл... лэгшэд ба хүдөө ажахын ... жэлтэд бүхы хүсэ шадалаа, ... эдэбхи үүсхэлээ үгэхэ байһан... ажаг һэжэггүй.

Манай орон дотор комму... байгуулха хэрэгтэ өөһэдынгөө ... мэри оруулха гэһэн республ... хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгш... һайн һайхан оролдолго эрм... партиин XIX съездын табиһан ... рилгонуудые амжалтатайгаар ... гэхын түлөө олониитын социал... ческэ мүрысөөн болон дэбжэб...

Дээшэлүүлэгдэһэн уялгану... абаһан ба манай республикы... жэлэй ойе ажалдаа шэнэнүүд... тануудтайгаар тэмдэглэхэ ... шиндэһэн байкало-кударын... гайхамшагта үүсхэл республ... колхозно таряашадай үргэн ни... дунда тон халуунаар дэмжэгд...

Колхозууд, МТС-үүд хүдөө ... хын бүхы культурануудай ур... дээшэлүүлгэдэ, ниитын малай ... толгойе дам саашадань олошо... гада ба тэрээнэй ашаг шэм... дээшэлүүлгэдэ зорюулагдаһан ... дэтэй ба тон харюусалгатай с... листическэ уялгануудые абаба...

Ехээр ба һайнаар хүдэлмэр... бүримнай, манай Эхэ орон—... түгэс Советскэ Союз улам хү... болохо, бүхы оронойнгоо урган... бархатай хамта советскэ Бурят... голой экономико ба культура ... һалбаран мандаха, колхознигу... ажабайдал улам һайн, хүхюун... гэлиг ба культурна болохо.

Республикын хүдөө ажахын ... дэлмэрилэгшэд патриотическа ... гануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр ... гэжэ, тэрээгээрээ манай түрэл... гэ ба багша нүхэр Сталиниие ... суулха байһандань ажаг һэжэ...

Манай Эхэ ороной арадуудай ... ни барисаанай ба алдар солы... рэм, бүхы дэлхэй дээрэ эб най... далай хэлбэришэгүй түшэг ту... ри,—агууехэ Советскэ Социали... ческэ Республикануудай Союз ... даха болтогой!

Советскэ Союзай Коммуни... ческэ парти, Ленин—Сталинай ... ти мандаха болтогой!

Ленинэй туг доро, Сталинай ... ридалгаар — коммунизмын ... тээшэ, урагшаа!

Редакторай орлогшо
Д. Л. ЛОБСАН...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7-85, отв. секретаря—3-23. Отделов: партийной жизни, сельского хозяйства —10-17, пропаганды и переводов—6-84, культуры и быта, промышленности —4-52, мест. информации и писем —11-05. Для междугородных переговоров—18.

Н—00475. Типография Управления по делам полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж: 10.00...